

საქართველოს
წიგნისწამყვანთა
კავშირი

წიგნისწამყვანთა კავშირი

გვ. 10
№ 5 1980 წ.

ISSN 0321-1509

645
1980

ორმოც წელზე მეტია ქალაქ ქიათურის ერთ-ერთ ცენტრალურ უბანს ემსახურება ფოსტალიონი ლიზა ჩუბინიძე.

პარტიამ და მთავრობამ ღირსეულად დააფასა მისი შრომა. ლ. ჩუბინიძემ დაჯილდოებულია შრომის წითელი დროშის ორდენით, მედლებით, სიგელებით.

დ. იაკობაშვილის ფოტო

„საქართველოს კალი“

საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის ყოველთვიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური და მხატვრულ-ლიტერატურული ჟურნალი.

«САКАРТВЕЛОС КАЛИ»

Ежемесячный общественно-политический и художественно-литературный журнал
ЦК КП Грузии.

16.4.29

ჟიჰუნი უსუსულსე

ვისაც გულზე დაჭობია საომარ გზებზე მიმავალი ჯარისკაცებით დატვირთული ეშურონების სიმძიმე, ვინც რადიორეპორტოტორებთან სულგანბული უსმენდა ლევიტანს, გუმაგობდა ლამის სიბნელეში ჩაძირულ ქუჩებს, ცდილობდა უკაცობა არ გერმონო ოჯახს, ვინც ხელის კანკალით ხსნიდა სამკუთხა, ფონიტულ პარათებს და ვისი ცხოვრებაც მოლოდინად იქცა, არასოდეს დაავიწყდება 1945 წლის 9 მაისი.

იმ დღეს ყველა და ყველაფერი ზეიმობდა — მზე თითქოს საგანგებოდ ანათებდა, ვარდ-ყვავილებსაც სურნელი შემატებოდა, რადიოებიდან ქუხდა გამარჯვების სიმღერები, და უცნობ-ნაცხოები ერთმანეთს ეხვეოდა, ულოცავდა...

შემდეგ... იყო ომგადახდილთა ბედნიერი შეხვედრები, იყო მღელვარე მოლოდინი მათი, ვისაც ომის გზებზე შეუგვიანდა და იმითიც, ვისი დაკარგვის დაფერება გულს არ შეეძლო — დაჯერება იმისა, რომ 300 ათასამდე დღლუპულთა შორის დიდმა სამამულო ომმა მარტო საქართველოდან რომ მიითვალა, შორეულ გზებზე გათხრილ სამშო საფლაკებში ინვა თავისი მამა, შვილი, მეუღლე, და, მამა თუ სხვა მახლობელი...

დიდხანს, დიდხანს ელოდა თავიანთი პატრონების ხელს მათი სახლ-კარი, სოფლის პალ-ვენახები, ელოდა დაზგები, მანქანები, ფურჯი, კალამი, საქრთული...

ელოდნენ მახლობლები და მეგობრები. მაგრამ ყველაზე მეტი, საოცარი მოლოდინი შესძლება დედის გულს — ჯიუტი, დაჩინებული მოლოდინი... დიდხანს, დიდხანს ისმოდა გადაძახება მსოფლიოში. „შინმოუსვლელი, სადა ხარ!“, დიდხანს, დიდხანს მოუსმობდნენ მათ გაზუთბიცი: „დაგეძებენ, მოგვლიან!“.

შემდეგ ეს ძახილიც შეწყდა, მაგრამ არავინ და არაფერია და-ვინყვებულნი.

დიდი სამამულო ომის ისტორიამ საბჭოების ქვეყნის სახლთა გმირობის ბევრი ფურცელი მქმობია.

საქართველოსაც უფლება აქვს იამაყოს მრავალზე მრავალი მეტროპოლის სახელით, სამშობლოს დასაცავად რომ გაისტუმრა.

იმ ძეგლებისა თუ ობელისკების რიცხვში — უმძიმესი დღეების და უქვიფრასესი დანაკარგების მოსაგონრად რომ შემოგვარჩენია, ზოგან დაცარიელებული სახლ-კარიც არის.

კახეთის ერთ-ერთი სოფლის ასეთი სახლ-მუზეუმის კედლებიდანაც გადმოვაცქვრიან იმ სოფლის შინმოუსვლელი. ოღონდ, ოჯახის პატრონის ფოტოს ნუ ეძებთ სტენდზე — დვისიერთა ომში ისე წასულა, რომ ერთი სურათიც არ დარჩენია. შემდეგ დედაც რომ ლოდინით დაიღალა და სამუდამოდ მოისვენა, თანასოფლელებს სახლი მუზეუმად უქცევიათ, სტენდზე ოჯახის

ბ. ნაჭოსის ხელ. სტმ.
სა. ქან ლიფიფი
ქ. ნაჭოსის
ბ. ნაჭოსის

პატრონისათვის ერთი კუთხე მიუკუთვნებიათ და იმ კუთხიდან ბიჭის ნაცვლად მიხაკები შემოგვეღიან. ხოლო თბილისში, ხალხთა მეგობრობის მუზეუმში, ერთი ოთახი სამამულო ომის „მსხვერპლ“ დიდებსა აქვთ დათმობილი — მათ, ვისაც თავისი ერთადერთი, ზოგს კი 4-5-ნ შვილი სამშობლოსათვის შეუწირავს.

„600 ათასზე მეტი მებრძოლი მისცა საქართველომ ფრონტს. მათგან ყოველი მესამე დაცვა საბრთა სამშობლოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში. საქართველოს ქალაქებსა და სოფლებში ახლაც შეხვდებით შავად შემოსილთ, ქმრების, შვილებისა თუ მამების დეკარგვით დამკვლივარებულ ქალებს; წმინდა ჩვენთვის ეს ქაშები! სამარადისო ხსოვნა და სამარადისო დიდება მათ, ვინც ვეღარ დაბრუნდა ომის ცეცხლოვანი გზებიდან“. ლ. ო. ბრეჯინევი.

16 ათასი ქალი წარგზავნა საქართველომ სამამულო ომის ფრონტებზე. მათგან ბევრმა სამხედროთა გმირობით უკვდავყო ქართველი ქალის სახელი. ზოია კოსნოვდემიანსკაიას გვერდით, ასევე პატივისცემით ვახსენებ ზოია რეზაძის, თინა იოსებიძის და სხვათა გმირობას, მადლობისა და სიძაქვის გრძნობით აღვნიშნავთ მათ სახელებს — სახელებს მფრინავებისას, დესტაქებისას, ექთნებისას, კომისრებისას, მეკავშირეებისას... ვინც საკუთარი სიცოცხლის ფასად შეუღოდა დაქრულ მებრძოლებს, ასრულებდა ურთულეს დავალებებს...

მათი გმირობის პასუხად, ფრონტების გასამაგრებლად, ქვეყნის გადასარჩენად იღვწოდნენ შინ დარჩენილი ქალები, იღვწოდნენ თავდაზოგავად, შრომობდნენ შინ და გარეთ. დიდებით შემოსა ხალხმა მათი სახელებიც.

შემდეგ კი, სამამულო ომი რომ დამთავრდა, ტიტანური, თავდადებათი შრომის ფასად დაუჯდა ჩვენს ხალხს ნანგრევებად და ფეწფლად ქცეული სოფლებისა და ქალაქების სასიცოცხლოდ შემობრუნება. მაგრამ ადამიანები? ვინ ზღადა მილიონობით დაღუპულ სიცოცხლეს, ვინ შიშაშუშება მილიონობით დამწუხვრის ადამიანის შწავე იარებს, ვინ გაამრთლებდა უთავლავ დასაზრებულ მოგრაფიას!

და რაც უფრო მწარე მოგონება დავკვიტოვ ფაშისტთა ბარბაროსობამ, მით უფრო მტკიცე გადმაცვებლებამ შეაკავშირა მსოფლიოს მილიონობით მშვიდობისათვის მებრძოლი — გადახვევტილებამ, რომ ის, რაც მოხდა, აღარ უნდა განმეორდეს!

დღლიდღვ, უფრო და უფრო გლობალური ხდება საერთაშორისო სამშვიდობო მოძრაობა, რომლის ავანგარდშია საბჭოთა კავშირი — მისი მთავრობა და კომუნისტური პარტია, საბჭოთა კავშირის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის გენერალური მდივნის, სსრკ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის თავმჯდომარის, მშვიდობისათვის დაუცხრომელი მებრძოლის ამხ. ლ. ო. ბრეჯინევის მეთაურობით. და რაოდენ წინადადებლივია, რომ სწორედ ნლევანდელ გახაფხულს დაუმთხვა ხალხის გმირული ეპოპეის ლიტერატურული ასახვის: „მცირე მიწის“, „ალორძინების“ და „ყამირის“ შემოქმედის ლ. ო. ბრეჯინევის ლენინური პრემიით დაჯილდოება — სწორედ დიდი ბუღადის ვ. ო. ლენინის დაბადების 110-ე წლისთავსა და დიდი სამამულო ომის დამთავრების 35-ე წლისთავს.

ყოველი 9 მაისი დიდი მისიით შემოიღის მსოფლიოში. დღევანდელ მტხად გართულებულ საერთაშორისო პოლიტიკურ ვითარებაში კი ამ 9 მაისის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება.

დღესაც შინმოსუცვლელთა ძეგლებთან მივა ვეცლა, ვისთვისაც ძვირფასია ომში დაღუპულთა ხსოვნა...

კიდევ ერთხელ დადასტურდება დიდი სიყვარული და პატივისცემა იმათ მიმართ, ვინც საკუთარი სიცოცხლის ფასად მოგვიბოვა მშვიდობის ეს 35-ე გაზაფხული.

კიდევ ერთხელ ამაღლება მშვიდობისათვის მებრძოლთა ხმა, რომ აღარასოდეს განმეორდება წარსული საშინელება, რომ სამუდამოდ დამოზილებული მშვიდობა და მათი მარად იზიემბენ გამარჯვებას.

1941 წელი. მიმძე თავდაცვითი ბრძოლები შავი ზღვის სანაპიროზე. საზღვაო ფესოსან მებრძოლთა შორის თავდადებით იბრძოდა და დაჭრილებს სიცოცხლეს უნარჩუნებდა სანიტინსტრუქტორი თინა დავითის ასული იოსებიძე. 1942... 1943... 1944 წელი...

1945 წლის 25 აპრილს ბერლინის მისადგომებთან, მტრის წინააღმდეგ უთანასწორო ბრძოლაში სანთელიერი ჩაღვცნა და ჩაქრა თინა იოსებიძის მძქვერევი სიცოცხლე... ხალხმა დიდებით შემოსა მისი სახელი.

... როცა უღმობლიო მტერი ვერაგულად თავს დაესხა ჩვენს ქვეყანას, კლავდა ტყცობამტეე გაზაფხულს შემხაროდა მხოლოდ... კომავშირულ ქალიშვილს გული მტრისადმი რისხვით აეგოს. მოხალისედ წავიდა სამშობლოს დასაცავად. იგი საპატრიო სადაზერევი ქვედანოფლებში ჩარიცხეს... 1942 წელი. ქ. ნალიკი... 1948 — ალგირა... 1944 — ორჯინიკიძე... კლავა პლიცეას მახვილი თვალის წყალობით მტრის არა ერთი თვითმფრინავი ბელკობრილი გაბრუნდა უკან, ბევრიც განაფტრდა.

...477 საბრძოლო გაფრენის მონაწილე, 477-ჯერ სიკვდილის პირას მდგარი, თითქმის შედრეთით აღმდგარი, ტამანის 46-ე ნითელდროშოვანი ქალთა საავიაციო პოლკის შტურმანი მერი ავიძა.
...შირველმა აფხაზმა ქალმა თავისი თვითმფრინავით ბრძოლით გადაიარა ყუბანი... ქერჩი... მოზდოკი... ნოვოროსისიკი... სევასტოპოლი... პოლონეთი და მტერს საკუთარ ბუნჯამდე მისდია.

იოსებ ნონეშვილი

...ხელი შუაერეს, კედელს მიაკერეს, შანით დაუნვეს ფეხის გულები. ბნელი ჯურღმული აკიაფეს ზოიას სისხლის ნაკადულებით.

...შანამეს, მაგრამ სულით ვერ დამცეს, მტერს გული ამაყ სიტყვით დავეკულე. მე თვით ავედი სახრმოებლზე, როგორც დიდების მაღალ კვარცხლებეზე.

1941 წლის დეკემბერში ცეცხლის ალში იყო გახვეული ქერჩის ნახევარკუნძული. დაჭრილების სიცოცხლის გადასარჩენად არ თავდებოდა უძილო ღამეები. ქირურგი ქალი შუხლაზუნელი იდგა საოპერაციო მაგიდასთან, წუთით თუ ჩათვლემდა და ისევ თავიდან ინებებდა ჭრილობის შეხებზე, ოპერაცია...

ასე გაილია გზა მოზდოკიდან ბერლინამდე... 1945 წლის 9 მაისი ფაშოზზე გამარჯვების დღე გალინა ჯაშმა ბერლინი იხვია.

რაისსტაგის კედელზე დარჩა ნარწერა: „ყოველ ბერლინი, 9 მაისი. 45 წელი. გალინა ჯაში, თბილისიდან“.

მახინჯაურელი ქალიშვილი ფადიკო ომერძე — პირველი აჭარელი მფრინავი ქალის ფადიკო გოგიტიძის კვალს გააკეცა.
...ომი... მძიმევიერ ომი...

...1942 წლის სამ იანვარს ღამით აეროდრომიდან აფრინდა ოთხმოტორიანი თვითმფრინავი და გეზი ყირიმის ნახევარკუნძულისაკენ აიღო...

...როცა ბერლინის ქუჩებში ევროპის განმათავისუფლებელი არმია შევიდა, ფადიკო ომერძე ზეიმი შეხვდა მათ...

...1969 წელს შენდა ვალმოხდილი ქალის სიცოცხლე. მისი ნათელი, დიდებით მოსილი სახელი მუდამ იცოცხლებს...

შებინდებოდა თუ არა, „სასიკვდილო ცელიდან“ დაჭრილი დაჭრილზე შემოჰყავდათ. ყოველმხრიდან ისმოდა კენესა: „მიშველუ, დაო“. თამარც თავისი მაღლიანი ხელით შეველოდა მტერი კი უშენდა: მითიდან, ზღვიდან, ციდან...

ამ ჯოჯოხეთში, მძიმე, საოცრად მძიმე შრომაში გავიდა ოთხმოცდაორი დღე. მცირემინუტებმა ერთი გოჯი მინაჯ არ დაუთმეს მტერს. მერე ქირურგმა ქალმა ნოვოროსისიკიდან მე-18 არმიასთან ერთად ვაჭაყურად იარა ბერლინამდე. და ვინ მოთულის ამ გზაზე თამარ გოთუამ რამდენ სასიკვდილოდ განწირულ მებრძოლს აჩუქა სიცოცხლე, რამდენს შეუხვია და დაუბა იარა!

1939 წელს ფინეთის ფრონტზე მოხალისედ წავიდა და მძიმედ დაჭრილ მებრძოლებს უშუშებდა იარებს.

1941... დასავლეთის ფრონტი. კლარა ხოჭოლავა ნინა ხაზნუა, იგი საოპერაციო ოთახიდან არ გამოდის — არც ძილი ახსოვს, არც დასვენება.

1942... სტალინგრადის სისხლისმღვრელი ბრძოლები. კლარა ისევ ნინა ხაზნუა.

1943... ბელოუსისი ალმოდებული მინა...

1944... ბალტიისპირეთი... კენიჯბურგი. კლარა ხოჭოლავას საომარი ველი სამხედრო პოსიტილი იყო. ქირურგი ქალი იბრძოდა სიკვდილს, შეველოდა დაჭრილს და რამდენი სიცოცხლე გადაარჩინა!

უფალი პოლიტელბი (მარცხნიდან მარჯვნივ): ბარბარე ბათიაშვილი, მარია შერშიცკია, ნინო ნიკოლაიშვილი, მარიამ მუშუქლიანი, სოფიო შორჩილაძე, ლიდა ნორაქიძე, მარგო აბრამოვა, ეუფუნა ძიძიგური.

„ღიღია კოლიტაშუპაის ღამნახარაპაჲ, კრემლის იღურად აიარა-ღაჲდ მებარძოლუბს, ბანუშტკიცაჲდ მათ საჭოგოღოლს სიუპარულს ღიად გზინუბას, უნდგაგაჲდ თაგინათი ძალს რწმინას, ალაზრთოგანინაჲდ გი-რომისთიჲს“.

ლ. ი. ბრეჟნევი

ქულის სიტყვა

ნიკოლაიშვილი ნინო, ძიძიგური ეუფუნა, აბრამოვა მარგო, ნორაქიძე ლიდა, გიორგო-ზიანი მარგო, შორჩილაძე სოფიო, მუშუქ-ლიანი მარიამი, თოფჩაიანი ანადა, ალექ-სანდროვა ტანია, ბათიაშვილი ბარბარე, შერშიცკია მარია, გრიგორიანი ნორა, სიხარულიძე იულია, ბერტეაშვილი მარიაში და სხვანი და სხვანი...

სულ 21 ქალი გაგზავნა თბილისიდან 1942 წლის გაზაფხულზე პოლიტელმდგა-ნელებად მოქმედ არმიში. ზოგმა დედუა-მის დაუყოხავად, ზოგმა საქმროსა თუ სა-ბედოს ნაშლავად ჩაიყვა სამხედრო ფორ-მა. 22-26 წლისიანი იუვენს ისინი — კო-კავშირელები, პარტიის წევრები, მოწინაე-მას ალაჯარდა პარტიული და საბჭოთა მუ-შაკები.

მაის სიტყვაზე ურთიანამდ წითლდებო-დენ ვაეები, იარაღს ხელს ავლებდენ და შიში ტოეებდა სხულებს, ვამბედაობა ორ-კედებოდა, ტევი და უყოშანი საღდაც, ცტრა მთას იქით იარჯებოდა.

და თავიანთი ქალური სიტყეით, რომელ-შაც სინაჲც იყო და ფოღაღის ხმაჲც, — 22-26 წლის ქალები შეუძლებელზე მეტს

აკეთებდენ, ზღაბრულ გმირებად გზავნი-დენ ვაეებს მტერთან შესაბეღადა.

პოლიტელბი ქალის სიტყვამ ომში ნაე-ლები რღი გააკეთა, ვიდრე ეს ვესკაცის სიტყვას შესწედა...

„ჩვენს საქმე სამართლიანია, ჩვენ გავი-მარჯვებოთ!“

„ვიაროთ შოლოდ წინ“.

„არცერთი ნახიჯი უკან“.

„ერთი ტყეა შენთვის შეინახე — მოე-ვიღო, მაგრამ, გოკი მიჩაე არ დომო!“

და მეომარმა იცოდა, რომ თუ უკან და-იხედა, აწიოდებოდა სოფელი, სახლ-კარი, ოჯახი, წერილშვილი, მოხუციები, ქალები; ჩაქრებოდა შუქი, ღიად დარჩებოდა თვა-ლები.

იქნებ ამიტოაჲც ჰქონდა ასეთი ღიდი, მაგოური ძალა სიტყვას ქალისას, სიცოცხ-ლის შემოქმედლისას.

65-70 წლისიანი არიან დღეს ისინი, ომ-გადახდილები და ომში გამარჯვებულნი. ისე საღად და თავმდაბლად დღიან, თოთ-ქოს არაფერი მიუძღოდეთ მტერზე გამარჯ-ვებაში, უპრეტენზიო, თავზე მცირე წარმო-დგენის მანდილოსნები ომ გოგობას იგო-

ნებენ, მან წლის წინათ რომ ჰქონდათ, მი-მე ჩექმებით, უბეშ მანარაში გაბეულები ოთხი წელწილად რომ ერტყებოდენ მომხე-ღურებს ჩენი ქვენიღან.

წლევადელი გაზაფხულის ერთ ბედნიერ დღეს ისინი ეურწანლის რედაქციას ესტუ-რენ, უშოზოდ გაიხარეს ერთმანეთის ნახ-ვით (მათ ერთად გაიარეს სამხედრო მომზა-დება), მოიგონეს საბრძოლო ეპაზოდები და ისეც იმ პოლიტელბებად იქცენ, სიმხვნიეს, მტერზე გამარჯვების წაღიღის, ჩენი ქვეყ-ნის უძიფეულობის რწმენას ღიმილთან ერ-თად რომ ურიგებდენ მებრძოლებს.

და ჩვენც ვისწენდით მათს მოგონებებს.

სრული მომრჩილსამ—თბილისის 24-ე სა-შუალო სკოლის მასწავლებლები:—1942 წლის თებერვალში პარტიის რაიკომის მუშაკი მოხა-ლისხედ წავიდე წითელ არმიში, გავიარე პარტიული მუშაკების სამხედრო-მოსამზა-დებელი კურსები. მისი დამთავრების შემ-დეგ მივიღე პოლიტელბის დიდება და მივა-სურე ჩემს საპენრო დაცვის წაწილს, 99-ე დივიზიის მე-5 პოლს, ჩენი პოლკი 12 ბა-ტალიონისაგან შედგებოდა. თითოეული ბა-ტალიონი 10-12 სათვალთვალო პუნქტად

იყო დაწინაურებული. აი, ამ ბუნებრივ და ბატალიონებში მივიდოდ და ვმართავდი პოლიტ-საბურთებს. ხან ფეხით დადიოდით, ხან მანქანით, ხან შემხვედრით ტრანსპორტით. უსწებელი უსწებესად მაღლივ ადგილებზე, მივსულ იყო ვანდაგელები. უჭვს ვიკვლივდი საბუღალტრო რუკებით, სტეპებით, საბტელეფონო რუკებით. მივიდილი დღისით, ღამით, დღისი, ღამისი... კიტადნი ვიკვლივდი ვაპატიის რჩებებით, რომ მებრძოლობათა მითანონი ჩემს სიტყვას, საუბარს დადი მნიშვნელობა ჰქონდა, ვუნერგავდი მათ გამარჯვებას რჩებებს, ვუღვივებდი პატრონულ ვგრძობებს, მიშროვდა ლიტერატურა და ხშირად კინოკორნეაჟი კი.

მახსოვს, ერთხელ შემხვედრით მანქანით ვიხარავებდი, ჩააა ადვიგის ტერორისტებზე განსაკუთრებული უსწებელი დამოუკიდებლობა, მებრძოლობის ვაგსაბურთებელი. მანქანამ უკუწეო დაშრე ტუგე დადი მოხვდა, მა მიქცა, როგორღე ფრსადელ უნდა მოხვალდა. ვი ვიციდი, ჩაბის ფარანს ვამოყენებდა არ შეიძლებოდა, ცოცხეთი ჩამოვიდოდი ტუნდრად, ხინენღეში შევიწმენე, რომ ვილაც პაპარისს ეწოდოდა. იარაბეობარკებებზე ვაგვიმართო მისქენ. ათიღელ მანქანე რომ მივხვალდი, მან ვაგვიცი, ვიხივე ფრსადელ მივეყვანი. მან რუსულად მიხატება: „კარგოი“ და წინ ვამბიდა. ის ვერც ჩემს იარაღს ზედვად და ვერც სახმედრო ფორმაას. უტებ შევახვე, რომ შეიტრება მოხდა, მე ვაგვის-როლი, პატრონული მშონივე ვაჩვენებ ჩემ-ათს. ჩემი მეტურთი დაბანა, ვაქცევა დააბი-რა. შევიყურეს. იგი მეტრი აღმორინდა.

მეტირებ მშუპარდანი — თბილისის უნივერსიტეტის დოცენტი: — იმი უკვლას ცხოვრებას შეგებო. იგი მეც შეგებო, პიროვნებით ბოლოდა. მოსამზადებელი სურათის რომ დავამოყურე, საზნეტო არტლერიის 120-ე პოლკის მე-8 ბატარიის კომისარად დაბინაშნეს. რთული და მძიმე იყო ჩემი პოლიტელობა, მაგრამ სამშობლოს სუვარულით ვეღაფერის ვიტანდი. ვამარჯვების რწმენა მუდამ თან მახლდა და ამ რწმენას ვაღვივებდი მებრძოლებს.

შემდეგ ვადაპოვანეს 892-ე მხროლელი კომისული დივანიის პოლიტგანყოფილებაში, კომისული ვაგინალად იბრძოდა ჩრდილო კავკასიაში.

მე როგორც პოლიტმუშავს, პოლიტმუშეცუნდა მიმეყო მონაწილეობა. ბრძოლგანყოფილება ხშირად მგზავნიდა ციცილის ხაზზე პოლიტგანხორბისათვის. ვატყობდი, რომ ქალის სიტყვას მეტი ვამაჩვენებელი ძალა ჰქონდა, ვიდრე კაცისა.

ერთხელ უშუბარის ნახსენებებმა ლოცვა დაამიხილდა, შეტევილი დღეით მინივ დავდილი დ წინაღულში, ვანსაკურთხედი იმ წაწილში, რომელმაც ბრძოლაში მეტი ცოცხალი ძალა დაგარვა.

ერთ-ერთი დაბომბვის დროს იმდენად ვადაპოვნიდა საკუთარი თავი, რომ მეტურთან დაპირებოდა — „შეუფარე თავი, ზემოდან უშუბარები ცვევა და არა დვერებელიო“.

დღეი ხინენღე ნახეს ქალებმა ომში. დ

მეთანხმებით, ვფაკციების თანახმად ბრძოლა მწილა. კაცები რომ მიდიოდნენ, მე მივრობიდი (მათი ერთი ნახები ჩემს ორ ნახებზე უღვივდი), ხინი რომ მიბრძოდნენ, მე ორმხედვდ მივბრძობდი.

დღამს ბრძოლებმა დღეი მსხვერპლები იყის. ჩვენი წაწილიდან გმირულად დაიღუპა კაპიტანი ბუხაიძე, პოლიტდელე შეუბითი. მე, პოლიტდელე ვლ. კანკავა.

დღითი დე მე ვაქცევაძმ ერთად ვიხარებდით. ვლადიმერ ჩქარაიძე, ბრძოლაში მამკვ მიღებული, წაწილ შეტევაზე უნდა ვადავფარებო. საღამოს ცნობა მოვიდა, კანკავა დაიღუპა. საბუთოა კაცების გმირის წილადს საცდელით შემდეგ მიბამებს.

მარტო შერწყმისანი — პერსონალური პენსიონერი: — ომის დამთავრებამდე ბრძოლის ხაზზე კავშირგამხეობის ბატალიონის პოლიტდელე მუდანილი ვიყავი. მე პაპარის ფორანტის წაწილებს ავამბობებდა 100, 50, 20 კოლონტრზე. ჩემს წილიდან ერთად ვიბრძობდი კაცების, დინახის, დენკარობურტოკის, კიოვიო-როგის, პოლდის, რუმბიტის, უნგრეთის, იუგოსლავიის, აფხარის განთავისუფლებისათვის. საბრძოლო დამსახურებისათვის მიღებული მამკვ წითელი ვარკვლავის ორდენი დარვა მედლა.

პოლიტგანსთან ბრძოლებმა ვანსაკურთხებული დღეი დამასვა, 80 წლისა ერთიანად ვაგვიფარდი. მე ჯოჯოხეთურით დაბინაშნის შედეგად მოხდა. 20-25 თვიმგირანი პაპარა ფრანკოზე ყრიდა ყუბბანებს და ფეხის დასადგმული ადგილი აღარსად იყო.

მე შემეწილი ეს უველფერი თავიდან აშენდა, რადანაც ჯანვანა ჰქონდა. მაგრამ ვაწილი დავამდე და მოხალედე წავიდე ფრანტზე, ეს წლები დღეი ვამოცდის წლები იყო ჩემთვის, მე ორი ცხოვრებით ვიცხოვრე — ფრინტულით და მშვიდობიანით.

მუშუნა მძიმბური — 24-ე ტქნიკური სასწავლებლის დირექტორი: — ჯერ კიდევ უნივერსიტეტში სწავლისას ვამბიჯავა პარა. შეუტიდა ხომამ, შემდეგ თვითმგირანივის მართავც ვისწავლე.

იმი რომ დაწიყო, მოხალედე წავიდე სამხრეთ საშახურში, მაგრამ არა როგორც პარაშუტისტტი, არამდე, როგორც პოლიტტელი. საამისოდ იუ ხანმეყო კურტებში ვაბრეცე. ვამგზავნეს ბათუმის მე-3 საზნეტო ბატარიის კომისარად.

ჩამდეწმებრე ვითხოვე ფრინტზე ვაგზევა, მაგრამ იმდელი ვიან ვამბიჯაოლდა. 1948 წელს ინფორმაციის მხარეში მოხვდი. ერთი თვი დამბიძებეს მძიმე კონტურმა მივიღე და სამკურნალოდ თბილისის მოსპიტალში ვამოგზავნეს.

ლიონ ნურამიძე: — ომი რომ დაწიყო, შეიდი დამძინდე ოთხი ძმა ომში წავიდა. „ხადე ჩემი ძმები არიან, მეც იქ წავალ მე-...“ ვითხოვე ომში წასვლა. დავამთავრე პოლიტმუშევა მოსამზადებელი კურსები და უფროს პოლიტტელად ვამგზავნეს ბათუმში. 24-ე საპიერო-სამეთვალყურე პუნქტი მებარა. ვიციდი, მტრის თვითმგირნავი

დაუხტელი არ უნდა წასულიყო. შემდეგ კარსორდარის მხარეშიც მონაწილე ვიყავი წაწილის კომისარა, ყუველიანად ვეკვლივდი ამებრძოლებს ცოდნა. ვეწეულ და ვამუშავებდი ლიტერატურას, ცოცხალი სიბიფთა მებრძოლებში ვწრდიდი საბრძოლო სურსათეკებას.

ზარბაზნე ბამინაშვილი: — ჰელადგოკიის მუნიციპალიტეტში ვამოცდდი: — არამა ადამიანების სიყვარული მასწავლა. პოლიტტელა მოსამზადებელი კურსებზე სკოლის დირექტორმხად მხივდი. ცხრა კურსდაშთარებულ ბათუმში ვადავამოცდი. ჩემთან ერთად იყო ნიონი ნიკოლაიშვილი, ბატარიის კომისარა, შემდეგშივე დივანიონის პარტოზიკი, დივიზიონის უფროსის მოადგილე პოლიტწაწილი.

მივლ თავის მუშაობას იგი ურობილიდებდა მებრძოლთა პატრონული სურსათეკეთობი ალტრის ამოცენებს. სწავლობდა მათ ვაწყობას, მოთხოვნებს, არ აკლებდა ზრუნვას მეომრებს და პოლიტტელური მუშაობის უზრუნველყოფას მათ მაღელ საბრძოლო მშალეფიცნას.

პოლკში წასვლის წინ ბრავადის კომისარმა მოიხარა: თქვენ უნდა შეცვალოთ უფროსი პოლიტტელი, რომელიც 15 წელი მასხარობდა ჯარში. შემდეგმ?

მე, რა თქმა უნდა, დავთანხმე.

ვიმუშავე ბრავადის პოლიტგანყოფილებაში ავტობორად, ფრინტის პოლიტმუშეცუნე. თველის უფროს ინსტრუქტორად, მივიღე კაპიტანის წოდება.

ომსა შორეულ აღმოსავლეთში ვადაიანცვლა. მე და მარგო აბრამოვა იქით ვაგვეშურეთ. ვამოშაოდი პრიონების მხარეში არმიის პოლიტდელეობაში. შემდეგ ვადაიანცვანეს შორეული აღმოსავლეთის I ფრონტის პოლიტსამმართველოში უფროს ინსტრუქტორად ავტაციისა და პრაპაგანდის დარგში. ომი რომ დაშთარდა, იმ წელწაწიდას მიწურულით თბილისისკენ ვამოგვეშურეთ, ახალი წლის დამე თენებოდა.

მარგო აბრამოვას საიდანაც ნახვის შეიძოვა, სახელდახლო საამაშოებთ ვაგვეთა და ვაგრონი საწირო ვანწყობილება შემოიკბანა.

იოხი წელწაწიდა სახტდრო არმიის სასაზოხრი ჩემი უნივერსიტეტი იყო.

* * *

...და ცოცხლებოდა 85, 84, 88 წლის წინანდელი დღეები, როცა მწინდელ ქალებს სულ სხვა გზით უნდა ევლოთ და ომში ხინი თავის ბილიტებზე ჯიუტად ატარა, როცა ქალბი მამაკაცებთან ერთად იზიარებდნენ ბრძოლის ჭირ-ვარამს, როცა ვეროოდ თეთრდებოდნენ, ბერდებოდნენ, იჭრბოდნენ და მინც მტაცე პოლიტტელმშადგენებდად იბრბოდნენ.

...გასაკვიარი მოვლენა იყო ომში პოლიტტელი ქალი და ისიც ქართველი!

ჭუსენ უპოზიი

მხატვარი რ. ცუცქერიძე

68080

ერთი ომაკადხდლი კაცის ამბავი მინდა გაამბოთ. სულ უბრალო ამბავია, ჩვეულებრივი-ჩვეულებრივი...

მამაჩემი, ორმოცდახუთში ომის დამთავრების შემდეგ, რომ დაბრუნდა შინ, ეცხე წლისა ვიყავი.

მასწავს, გვეძინა. გამოთინა იყო და უყუბ, ძილში, უცნობი, რიხიანი ხმა ჩამესმა:

— მაი, მაკინეეე... მაკინე მექანარიშვილი!

დედაჩემი წამოხტა ლოგინიდან, ფანჯარასთან მიიბრინა პერანგის-ამარამ და გაბარაზეულმა უყვირა:

— რომელი ხარ, შე ფეთიანო, რა გაღრიალებს ამ დედადრიანად!

— მაკინე, შენი მახარე დავიბრუნდა, კალო, ალაუაფის კარი გაუღე, ქა, შინ შემოუფი კაცი! — მოგვესმა მეზობელი ქალის ხმა.

— მახარე დაბრუნდა?! — იცითნა გაოგნებულმა დედაჩემმა.

— მახარეა, მოდე, სტუმარიც მოგაუყვანა.

— გამოდი, კალო, დეანახე კაცსა! — გამოკოდნენ აქეთ-იქიდან დედაკაცები.

— მახარეეე! — იკვილა დედაჩემმა და შლევინივით გამოვარდა კარში.

ომის მძიმე წლებში, ბევრჯერ მინახავს დედის თვალზე ცრემლი, მაგრამ ასე გულდათუთქულს რომ ტვირის, — ჭერ არა.

მე და ჩემმა უმცროსმა ძმამ ვიფიქრეთ, რაღაც საშინელება დატრიალდა ჩვენ თავსაო, გამოვიდევინეთ დედას და ტირილით ავიკლეთ იქნურობა.

ფარაჩიან ჭარისკაცს დედა მიეხვია, გადაკოცნა, მერე დეეშვა, დაკოცნა მის ჩეკმებს და გამწარებული აღრიალდა.

მამასაც დაბადებული ჩამოსდიოდა ცრემლები, ქუდილი სახეს იწმინდელა და ერთხა და იმავის იმეორებდა:

— ადე, შენი ჭირიმე, მაკინე, დამშვიდოე, მოარჩა, გათავდა ომი, დავბრუნდი, ხალ-სალამათი დავბრუნდი, რაღათა სტირი... ადე, შინ წადი, კახა გადიცივა, უხერხულია ამ კაცთან პერანგისამარა რომ ხარ.

მეზობლის ქალბებმა წამოაყენეს დედა, აქეთ-იქიდან ამოუდგინეს და შინ გააცივლეს.

კაცები მამას და სტუმარს შემოგვიხვივნენ, სეტყუასავით დააყარეს შეითხებენ: ზოგი ციოხებულა — ჩემი შვილი ხომ არსად შეტევედრისარო, ზოგი ძმის და მეზობლის ამბით იყო დაინტერესებული, ზოგაც ომის ამბებით.

— პირველი მე დავბრუნდი სოფელში, ვარშავასთან სელი მომწევიტა უბნობარამ, მერე კიდევ ორნი ჩამოვიდნენ, ორივე უფეხო... ჩაივრინად თუკა ცალხელამ. — მეგრის არც ელირსება თვისის ცის ნახვს, სხვის მიწამ მიიბარა ხალხდავები... დახწყველოს ომის მომგოსი!... გამარჯვებული და ხალხალამათი კი შენ პირველი გაბილეთ. ავაშენა აღბრთა, კარგად ვიომინა, მეკრდი ორდენებითა და შეუღლებითი გაქვს აქრებულეთი.

— ახლა, ყოველდღე ვინმე ჩამოვა, გათავდა ომი, გავიმარჯვეთ!

— გადაკოცნა ის ცალხელა მამამ. — შენც ყოჩაღად ვიომინა, ძმხო. აფერეშ!

— ეს ცინ არის? — სტუმარზე ანიშნა ცალხელამ.

— ჩემი ფრონტელი მეგობარია, ჩემი პატალიონის მეთურისი. ამის სოფელი ფშისტებმა მიწასთან გაასწორეს, ყველანი ამობოცეს... იქ არ მომესლება, გული გაშისკდებაო, მითხრა. მეც დავბატე, დასვენოს, გული გადააულოო, გაეცნოს ჩვენს მიწას, შთა-ბარს. მერევე ვნახოთ, იქნებ დარჩეს კიდევ, რუსული ენის მასწავლებელია. გაიცინათ — კულმა ეცორორ სედოვი.

სედოვს ყველამ ხელი ჩამოართვა.

— ქართული სულ არ იცის? — იცითნა ჩემმა უმცროსმა ძმამ. უფროსებს გაეცინათ.

მამამ გადაუთარგმნა სტუმარს ჩემი ძმის ნათქვამი და იმანაც ბევი იცინა.

— რომლისა ხარ ბალო? — თავზე ხელი გადაუხვა მამამ.

— მახარე მექანარიშვილისა.

— ვაი, შენ ჩემო თავო, პაატა ხარ, შე მამაბალო? — ხელში აიღოც ცერემბორაქუნებულმა მამაჩემმა. — გიორგი საღალა?

— ენადღ, შენ ფარაჩას არის ჩაბლაუტებული. — ხელი მიმიტოვა მისთვის ცალხელამ.

მამამ ზურგჩანთა მიავდო, მეორე ხელში მე ამიყვანა და გადაკოცნა ბიჭები.

— ჩემი შვილები არიან, — გადაულაპარკა სედოვს, — უფროსი სულ პატარა დავტოვე, ეს უმცროსი კი არც მინახავს...

— ჩამოსვი, გიორგი, დამე, რა ჩასყენილები არიან, შეკადები ჩაზოგუნებდა. — აღბრთი უთხრა სედოვმა და მე და პაატას თავზე გადააკვიცა ხელი.

— ეპ, ჩემბიცი ამხელები იქნებოდნენ, იმ ავაშაკებს რომ...

სედოვს ცერემბორაქუნა, ხელი ჩაიჭინა და განწე გადგა. მალე, ავიდინად დედამ გაშმოსახა ალაუაფის კართან შეგვიოვლებს:

— მობრძანდით, ხალხო, სახელდახელეთ სუფრა გავშალე, მეზობლებო, დამლოცეთ ომაკადხდლი ქმარი და იმისი სტუმარი. მობრძანდით, გიორგი!

— მოდეთ, თქვენი ჭირიმე, ავიდეთ ჩვენსა, გული არ დასწყვეტოთ ჩემ დედაკაცს. ავიდეთ შინ, ეცორორ...

* * *

ავგიტო იწურებულა. მამა და ეცორორი სათიბო იყვნენ და საღამოს დაღლილები რომ დაბრუნდნენ, ვახშამზე სედოვმა მოულოდნელად გამოუცხადა, ხვალ გზას უნდა გავუღდეო.

შეწუხდა მამა, ვახშომას თავი გაანება.

— სად უნდა წახებოთ, ეცორორ?

— რუსეთი დიდია, ამ ერთი კაცისთვის ადგილი როგორ არ გამოიძებნა.

— აჰ, რა, შენი დასატევი აღგილი ვერ მოიძენა? რა გეწინა?
 — მაგას რას ამბობ, მახარე! მე სწორედ იმიტომ გადაწყვიტე
 წახვლა, რომ ძალიან შეგაწუხებ, თან შეყვებით. მანებობრებთ.
 — იტყვი რა, შენცა... — გაიცანა მამაქმემა, — განებობრებთ კი
 არაა, ეგე რამხელა შრომაღღე გამოიმუშავე, უცან ჩამოიტოვე ბე-
 ვრი აქაური.
 — მანებობრებთ და ზედმეტადღა... თოხი დამითმე, ახალი პალ-
 ტო მიუიდე, ფეხსაცმელი, ხალათი...
 — შენ, მიწის სამუშაო მაინც არ გტაცებს, დაგეწუო სკოლაში
 მახწავლებლობა, ჰა? შენზე უკეთეს ვის იზოვნის, სკოლის ლი-
 რექტორი ცას ეწევა. დარჩი, ეგორიჩ... ბაღლებიც შეგერვივინე, ნუ-
 თუ ვერა გრძნობ, რომ ოჯახის წევრითა ხარ? ეგორიჩ...
 — მეუხერხულუბა, გამივე შენც, განუხებთ-მეთქი.
 — დაიწყე მუშაობა და რაკო ასე გხურს, ზედღასს რომ აიღებ,
 გადაიცი ცალკე, დაიქირავე ოჯახი.
 — ცოლი უნდა შეგროთათ, ეგორიჩ, — შოულღდენღელად თქვა დე-
 დამემა. ოჯახი რომ გექნებათ, საზრუნავი გაგიჩნდებათ და ცხოვ-
 რებაც გაგახალისებთ.

სეღოს გაეღმა, ხელი ჩაიქნია.
 — ვინ გამოშეყვება... დავტრღი, გავტღი...
 — რას იტერებთ თაჲს, ჩემო მახარეს წინსა არა ხარო? — წარბი
 შეიკრა მაკონემ. — სწორღდ თქვენი შესახერი ქალია ისა, გამოგ-
 ყვება. — უცებ გაეცინა ღღდას და გახარებულმა, კიღვე ერთი ბო-
 თლი გამოიტანა სუღრანაც.
 — რა ენღდ გაიკრიღღე, დედაცკო, რაებზ ღღბარაკო, თუ იცი?
 — თეღლები დღუბრღალა მახარემ მაკონეს.
 — ნუ უჭავრღღებთ, მახარე, მაკონე მართღალია, არ გაგღგია ბრძნ-
 ლი ნოთქვამი: მარტო კაცი ქამაშიაც ბრღლიაო.
 — შე კაცო, ეგრე თუა, დღღსვე მოიყვანე ცოლი, ქორწილს მთეღლი
 სოღღელი გაღღგიზღბე. — გაბღღრა მახარეს სახე და ცოღს ცნო-
 ბისმღყვარეობით ჰქოთბა: — მაინც, რომღელი ქალია, ჰა?
 — შენი დღა, იღღღბა.
 მამა გაფორღდა, ღღღმა ძღღღეს გაღღყღამა და წურღობით გასცრა
 კბიღღღები:
 — ეს რა გაგღფიქრღა?
 — რა თეღლებზ მიბრღიღღებ, კაცო? ეხეც ქვრიღია და ჩვენი იღ.

ლიტაცა, ორივე მართებულია. ილია ქვევცავამე როგორა თქვა? საქმე ის არისო, მძალ ის მიგანდისო, ვინც ბედისაგან დაჩაგრულიაო. შენ კი... რათა, კაცო, გაიანარო, დღებთან ცხოვრობიაო.

— მაგინე, უხერხულია, აღარ გამოვირჩო, რაც ახლა თქვი. — ახ. და უკვე მხადალა შეუთბა ქიმახა ცოლს. — სოფელით ვეღარ გამოვინდები, რე რომ ვინმეზე გაავსო. ხად გაგინოლა, მძა დასთან მუ. შეგოლბეს?

— შენ რა შუაში ხარ, ეს თავსი არ აშორებს ივლიტას. განა არ შეგინიწახვ?

— უხერხულია-მეთქი, ახა გახედე, რა აფორიაქებულია კაცი, ხე-ლი საით წაიღოს აღარ იცის. მავსა მე მგინი, უკვე ცოტა ესმის ქართული.

მხაბრის ქერ არც კი მქონდა დამთავრებული სიტყვა, სეღვი მოულოდნელად თავის ოთახში გავიდა, მერმე ასვე მოულოდნელად დაბრუნდა და რაღაც ქაღალდი გაუწავდა.

— წავიდეთ სკოლის დირექტორთან, მართლა თუ გამოგადგებით, რატომ წავალ. იქნებ ამით მაინც გადავხადო სოფელს პატივს. რატომ ეს ცნობაა, რომ რუსული ენის მასწავლებლო ვიცი. რა ვქნა, შენ ახლა დღუქმენტი არ გამანია?

— არც არასეპირი, ეგორჩი, — აეთხო სიხარულით მხატარ, — წავიდეთ სკოლის დირექტორთან, ახლავე, ახლავე!

* * *

პირველ სექტემბერს, გაკეთილზე რომ შევიდა, სეღვი წამით შეტბა, ძლივს შეიკავა ცრემლები. დღეაღმდეგოე მერითან მქონამ მოსწავლეები, კედელზე გაკრულ დოფსა და მასწავლებლის კათედრას. სწრაფად მოგვო გონს, ბავშვებს კეთილი ღიმილით გადახედა და სულ უბრალოდ უთხრა:

— გამარჯობა, ბავშვებო, მე რუსული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლი ვიქნები თქვენი, ჩემი სახელი და ვაგარა: კუშმა ეგორჩი სეღვი.

მოსწავლეები, ეტყობა, ვიღაცამ შეაშაშა ამ შეტვდილითაივის, ერთბაშად მხაწმუხილად შესასხეს:

— კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება ჩვენ სკოლაში, კუშმა ეგორჩი!

გავიგებმა, მერხის უჩრტიბიდან მიწდრის ყვაღლები გამოაჩინეს და სეღვის წეს, კათედრაზე თავაღლებად დაჯდებეს.

ახლა კი თავი ვეღარ შეიკავა სეღვმა, გული აუწუდა, ვეღარც ცრემლებს მორჩია და გარუქულ ხახვზე ნაყოფილად ჩამოიდგვა ა. სიხარულის ღიმილი დასთამაშებდა, ხადი ხანია არ უყოფილა ასე ბედენიერი.

— აი, თქვე ონავრებო, დამანინეთ, ხომ? ამაღლევეთ... გმაღ-ლობო, ბავშვებო, მე ამ გაკვეთილს, ამ მღღეს არასოღეს დავიფიწუბ!

* * *

კუშმა ეგორჩიი კერმარტიბ პედაგოგი გამოვლდა. ზეპირად იცის რუსული კლასიკური და თანამდროეე პოეზიის ყველა თვალსაჩინო ნაწარმოები. ლიტერატურული წრე ჩამოაყვლიბა და უნდა მოუხსნიდეთ, ნახობ, რა ვატყუებთ მუშაობს. ქართული ენა ისე მღღე შეიწმავლა, ვეგავიერდა კოდექ, და ცდილობს თარგმნისი კი არა, დედაწმი წაიკითხოს ჩვენი მწერლების ნაწარმოებები. კარგი მეზბადე არის. მის ბაღში რა ჭიხის ბეს არ ნახავო.

და აი, ერთბაშად, ლიტერატურული წრის შეკრებიდან რომ ბრუნდებოდა, ახალი წლის წინა დღეს, შარაზე მიმავალი ივლიტა დაინახა. ივლიტას ფიჩხის გულურბა მქონდა ზურგზე აკიდებული და თოვლით გავჯავულილი ბილილი შიდა მღიღივდა.

სეღვი წამიქეწა და დამხარება შესთავაზა.

— რა მობრძნებო, ეგორჩი, როგორ შეგაწუხებთ, დაისცხებთ... შორი აღარ არის ჩემ სახლამდე, შივთარზე ჩეგორჩემ... — დამტვრეულა რუსულით უთხრა უარს მამიდამეზბმა.

— არა, როგორ შეიძლება, ამ სიმძიმის რომ იწიღებთი, — ძაღლად წართვა ეგორჩიმა ივლიტას გულურბა და მხარაზე შეიღეღო. — თქ, რას ვთხამ, ევეთია მართლბო ქაღის ბედი... ყველაფერი ჩემი ნაბეგია, ჩემი ვახაკეთებელი...

— ვიცი, ძნელია მართლობა... — ჩაიდღუნა სეღვიშო. ასე იარეს ღლაპრაქ-ღლაპრაქით ივლიტას სახლამდე.

ივლიტამ შინ შეიპატოვა მასწავლებელი. ცოლად ოთახში. ქაღმა სწრაფად გაიღდა ცეცხლი თუნქის ქა მელში, სეღვისა კი ცეცხლიდან ახლოს დაიდგა სკამი, თივისანაც ხე-ლი მიუშვარა დუღებს, ხელიხეულები გაითბო, მერმე მეზობელი ოთახიდან თეფხით ვაშლი გამოიტანა.

— ჩემი ბავისა, მირიკოთი, ეგორჩი.

— ოა, ანტონოვაც უყოფილა, საუფეთესო ჭიშია. — სიმამრეგნენი შეიტყვ სეღვი.

— ხომ არ მწუნი, ეგორჩის რომ ვეძახებო? — ჭიხისა ივლიტამ.

— რატომ უნდა მწუნივს, ასე მუშაობს ყველა.

— ძალიან გუნდადღიერებიათ ბაღლები, ეგორჩი, საერთოდ ყველა-ნი... კარგი ჭქვინი, რომ დართით. ამბობენ, რომ ძლიერ ხანცენტრე-სოღ ენაბრებით ბავშვებს მწერებოზე.

— თქვენ რატომ არ ისწრებთი ლიტერატურულ საღამოებს?

— იმ, მავადენი რუსული საღ ვიყო, რომ ლექსებსა და თქვენს მო-ყოლილს მოვუხსნი, ვავიგო. — გაცენსა ივლიტას.

— გენებო, მამადაე ვიკრას თიხლისში წამობრძანდით, ჩენი ლიტერატურული წრის წევრებთან დადგით. რუსთაველის თეატრში სპე-ქტაკული უნდა ვნახობი, — შესთავაზა სეღვმა.

— თბილისში წაწვიღეთ, თქვენთანა სეღვოვე?! — წამით შეტბა ქალი და მერმე მოულოდნელად გადაიკისხა. — ხომ ამიღებენ სასცი-ლოდ სოფელში, კარში ვეღარ გამოვინდები. კვრები ვარ, ეგორჩი, მართლობა, დამხარებო, გამწილავენ...

— არ მოგებურებდა მართლობა?

— ეთბ, ჩემი ბეღი ესე უყოფილ და რა ვქნა, შევიგეუო...

— მე რომ გთხოვით, არ გამომეყვებით ცოლად? — ანგარიშმოუცემლად წამოიძახა სეღვმა და პასუხის მოლოდინსა გაიჩინდა.

— არ ვიცი... არ ვიცი... — წაიდღუნა აფორიქებულმა ქაღმა, — მახარეს უთხოვდა მაინც ვერაფერს გეტყვა, უფროსი მძია, ის არის ახლა ჩემი დამხარებელი.

— წავიდეთ, ახლავე წავიდეთ მხატვრისთან, შენ ნუ, მე ვბტვე სათქმელს.

— ვაიზე, გული რომ დაგწევრბოს და უარს გითხრას, ეგორჩი?

— ამაღლზე წავალ აქედამო... რაღა დავამალო, მე აქ შენ გამო დავ-რჩი.

ივლიტას თითქმის თონდან ამოვარდნილმა ცეცხლმა მიამუშაო, ხახვ წამოწოთილა, მავკლისეჩი დიდრჩინი თვალბები აუჩიარდა, ხილბანდას კუბითი შებლი მოწონინდა, თავი მავრად წაიკრა და სეღვმა გადაწვევითი უთხრა:

— კარგი, წავიდეთ... მხატვრისთან... დაგლოცოს...

* * *

შომღღენო ვიკრას, კუშმა ეგორჩიმა და ივლიტამ, მოსწავლეების პატარა ჭაფუფი თბილისში წაიყვენეს, რუსთაველის თეატრში სპე-ქტაკულე დასასწრებლად.

მეორე ანტონოვის დღოს, ფოფიმი სეირინობისას, სეღვის ახალ გარულ ლიტერატურულ მუშაობლად და მიცალბნებულმა მოიძახა:

— კუშმა ეგორჩი, გამარჯობა! ხომ თვალბები შენსეღვსა? სეღვმა მოქტვა თოვლი, ლიტერატურა დააქტერდა და უტებ აღე-ლებულმა წამოიძახა.

— ვაღურკა... ვაღური, მჭირფხსო, შენ აქ საღად განჩიდე?

— მივღენით ვარ ჩამოსული. მატარებლის გასღღმდე თვისო-ფული დრო დმარჩა და აი, თეატრში მოვიდე!

— ჩემი მოწვეფი იყო, სულ პატარა მახსოვს, ახლა კი უკუბ ლიტე-რატურა...—გდაღლაპარაკა სეღვმა ივლიტას და ბავშვებს — ვაგარა, ვაღური, ჩემი მეუღლე... ივლიტა მქეწა... ესენი კი ჩემი მოწვეფები არიან, ჩვენი მოკედით სპექტაკლის ხანცხადდა. როგორ მხიზარა, რომ შემზღე... მე მიბზრეს, მთელი სოფელი იგადაბუტეს ფაზისტებმა, ყველა დაღურბა... ჩემგებო...

— არა, თქვენი ეგრავა ცოცხალბა, ვაღარჩა, მეც შემოხვევით... — თქვა ლიტერატურა, მავრამ, სეღვოს აფორიაქებულ სახეს რომ შე-ხედა, უტებ გარბედა.

— ეგრავა ცოცხალბა? ვაღარჩა? ხად არის? ვინ გითხრა? — ძღღვის ამოღო სეღვიშო.

— ხად არის, მავსა უტებლად ვერ გეტყვით. მისი გადარჩენის მზა-

ვი ზოია ექთანმა გადმოვიცა. გახსოვთ ზოია ექთან? პოლიკლინიკაში მუშაობდა, გრძელწინავეა გოგო იყო...

— მასხოს, როგორ არ მასხოს... რაო, რა გიხბრა ზოიამ? — სედოვს შიტკლისფერი დასდებოდა.

— თქვენი ეგორკა რაიონულ ცენტრში წაუყვანია ზოიას, ექიმთან, საყონსულტაციო, ბელა ჰქონია მოტბილი... სოფელს სწორედ მაშინ დასცემიან თავს ფაშისტებმა... მაგრამ, მერმე დაბაშიც აღარ შეიძლება და თერმე დარჩენა, ზოიამ ეგორკა საბავშვო სახლს ჩააბარა, რომელიც საევაკუაციოდ ეწაღებოდა, თითონ კი სახმებდრო ნაწილს ასდენებოდა... ში, სახელი და გვარი კალაღზე დაწვერი და კიბრზე ჩაიფიკიდე ბიჭსა... რამდენჯერმე გაავაშორებინე კიდევცა...

— ვალერი, ჩემო კარგო, ეს რა ამაზე შემატყობინე... გესმის, ივლიტა? ჩემი ეგორკა, ჩემი უფროსი ბიჭი ცოცხალია, სადღაც საბავშვო სახლში ყოფილა... ვალერი, როდის წახე ზოია?

— ზარმან ვნახე, კუზმა ეგორჩი, მოსკოვში...

— ახლაც უნდა წავიდე საძებნელად, დღესვე...

— დღეს ხომ უკრია, კუზმა ეგორჩი, დღეს ვის მიმართავთ?

— როგორ უფრობო, ხომ ვიპოვე ეგორკას? ვალერი, ზოია?

— რა თქმა უნდა, იპოვით. მთავარია, მოთმინება, ლოდინი. უსათუროდ იპოვით.

— ხომ არ დაავიწყდებოდა თავიხი ვგარი და სახელი?

— ზოიამ თქვა, კარგად, გარკვევით ამბობდაო, არ დაავიწყდებოდა.

— შენც გადაარჩი, ზოიაც... რა ხდებოდაცა... ჩემი ეგორკაც გადაარჩინედა, ცოცხალია, გესმის, ივლიტა? უნდა ვეძებო, ახლაც დღევანდემ... უნდა ვიპოვო... ვიპოვო... ეგორკა ცოცხალია... სედოვს თავზე წაიკლავ ბელი და უცებ კიბზე დავიშვა გასასვლელისაკენ.

— ვაიბე, გაგიუდა კაცი! — სახეში შემოიკრა ივლიტამ ბელი, — სიხარულმა გაავითა, კაცი... მიწველეთ, ხალხო, მიწველეთ...

ლუბტინატი, ივლიტა და ბავშვები კარბთან წამოიწინენ სედოვს. ვალერიმ შეაჩერა სედოვა, უფხარა, ჩას საწახიბოდაო, ომგადახდელ კაცს მეთი სიმაგრე გმართებო, ვადაცხება და კაცო.

სედოვე თითქოს გამოფხზულდა, თვალა შეიმშრალა ბელით, მერმე თვითონაც გადავიტოვა თავიხი ნაწოფაფარი, მაგრად ჩაკაოა მერდში და კიდეც დეკარგა გონება.

ივლიტა ცხრა დღე და ღამე უქდა სედოვის საწოლს, მასთან ერთად არ ექინა სოფელსაც.

მთავე დღეს სედოვმა თვალა გაახილა, წყალი და საჭმელი მოითხოვა.

ექიმმა იმდელ გამოთქვა, გადაარჩო.

მართლაც, ერთი კვირის შემდეგ სედოვე წამოიდა, ნელ-ნელა და იწყო ოთახში სიარული. სულ ჩაფიქრებული იყო, სიტყვაბიერი გახდა. კიდევ რამდენიმე დღემ წავიდა... ერთხელ კი, დილით, პირდაპირ გამოუცხადა ცოლს, უნდა წავიდე შეიღობის საძებნელად.

ვინ რა არ ურჩია, ცოტაც მოიცადე, მომარდო, გამოწაფულდესო, მაგრამ არაფერმა გაქრა.

— არა, ივლიტა, ერთ დღესაც ვეღარ დეკარგავ, უნდა წავიდე მამატი, რომ შეგაწუხებ, შეგაწაბე, მაგრამ შენც უნდა გაბიგო, ვერ მოვიხსენებ, სანამ ჩემ ეგორკას არ მოვებნი.

— რა მებოლდებო, ეგორჩი, განა არ მესმის შენი...

— თხოვე შენს და, თუ ნებას მომცემ, ერთად დეკარგუნდებით.

— ნუ მაიმედებ, ეგორჩი, ციცი, არ დამარუნდებო... წიდე, მშვიდობით იარე...

— ცრემლია შიგნითა ივლიტას.

სედოვს ბელი დაავლო თავის ფრინულელ შურგჩანას და ნელა, მძიმე ნაბიჭი გავიდა სახლთან. ალუაფთან რომ მივიდა, უცხაბო მოხიხება და აიხანზე მოხიხულ ივლიტას შურგჩანელობით გასცხა.

— არ იტირო, გუყურებო? არ ატირო, მთლე დეკარგუნდებო... შეშა თუ გამოვიტედე, მახარეს მოაბიხე ტუბდან, თითონ არ წახვიდე, გესმის? — შარავე გავიდა და სადღურისკენ გასწა.

...დღეს ომგადახდელი კუზმა სედოვი სოფლის დიდიბის მუხურებს ხელმწიფუნებოდა, მისი შვილი — ეგორკა კილმურენობის სახელოვანი ბრიგადირია, იმხანა ქართველი პალი შერთო და მამადიარებს.

— ივლიტას შრომად დედასავთ დესტრუალებს თავიხი ჭალაბობით. ხომ თითქოს ჩვეულებრივი ამბავია, მაგრამ, მაინც ნიშანდობლივი, ფრინულე დამამკაებულე ადამიანების ამბავია...

დავით ბაჩანილიძე

ქანლი: შავკვირისი

განა მომელეს... გუზურებდა ცეცხლი ცათამი და მიმდროში ევაკ-ურების თვალწინ გათვალდა... არა, ისევ ცოცხალი ვარ, ბელი თახტელი... ისევ მინდა, ჩემს მშობლიურ ზეცას გავხედო; სად სველ შიანს სისხლის პორული გადაწმულია, მწვანე ბოვიცა ჭირ მსუნთქავი ჩემი მკერდია.

მე აქა ვარ, სად მიმდრო დაუსხამაო, მეს ნაბიჭთან ცისფერია, როგორც ხალაში... სად ნაივი შევატანებს ბალახის ჩრდილებს, შირატევა, ბორცვი მწვიდედ ამოიფიქვინებს და ფარფატი აფრინდება თითარი ბუკელა, საცოცხლის და გაწაფულვის მუწაწეხელად.

მე აქა ვარ, სად ღრუბული მარტომარტოა, წუხელ ქარმა ცის ნაბიჭთან რომ მიატოვა. თვლებს ღრუბული და სირხუის ისმის ჩურჩული... აქ დავლემე მე ფოლადის შავი ურჩხული და ეს ნისლი, ცენტროზე ზეს რომ ავლია, ჩემი ბელით გასრულილი ოთვს ცვალია.

ქე, მგზავრო — შესდევ, შარას საით გასყვი... ბედავ, ჩენსეც ბილეკია გადმოსახვევი... ახლა ბრძოლმა გამარტყვება ვინა მდირისა, ახლა მეტრების სულ პატარა გიხარა ველისა. უფროს უნდა, დაქვე, წუნარად ვიხალათოთ... პარსა ველზე ვერ მამაწვე უმსამართოვ?..

განითადო! განა მწიფთ გადაიგობსა, მე ბრძოლის დროს რომ დეკარგე ხარე ჭიბისა... იქნებ სადმე მისი ბრწყინვა დაგნახებია... ალბათ ახლა შიგ ბინდე და ბალახებია... თუ როდესმე შენ ივლიტაც თოვლის შიგბიდან, იმ სარკეში პირის ვიპარსავ უმსამართლობათ.

არა, თურმე საფლავში ვარ, ჩაქრა სათელი... მე შიწისტყრა ტანში მივლის, ვით ტრანსტელი... და ჩემს თავქვემ სასთუშალოც ურარებუბია, — თოვლისფერი მკლავის ნაცვლად მუხუბს ფეცია.

მაგრამ როცა ვერ დამფაროს ბლახ-ბლახამა; მასხოს, კოცა სამარტთან ვიწვეე გულამა, როცა ერთხმად, უკანასკნელ დამშეღობებოთ, დარდალანდ აგრიალდენე ირგავლე თოვებო, უცებ თვალა გაახილდე და, ურახველი, შორს შექვიეთ მიდიოდა ჩემი სახელი.

მამინ მუხვლდე, მიძახოდა მე უკვდავება... ვცავ, თუ ვინ ვარ და ეს გვიმარა მს მეღავება. მეს ფუტბლი, მე ტანი მჭებს გმადმულახისა, წინ აუტტარო წამიდეგება ხსად ჩინგურისა და ივლიტებს ჩემს მღიმაჩრ თვალთა კამკაში საქართველოს მოწმენდილი ზეცის კაშკაში.

პოლონი

ვრცელ ევოში ძველი იმერული ფიცრული სახლი დგას. სახლის წინ კაკლის ხეს ფრთები ღვავად გაუშლია. სოფლის გოგო-ბიჭებს უბეჭდი ხილთ გაუესიათ და ჩეროში შეყვარულან. დედამ ბავშვებს მიაპერო მზერა, გოგია, შვილო — თავისდაუნებურად შესება თვანინ მდგარ ბიჭუნას. ნუ გეშინია, აქ ვარ, დედა — გაეძლია ბავშუს.

და იდეა დედა, იდეა დონჯემეოყრელი, ნაჯაფო, მაგრამ ნირშუცველუ, ჯანგაუტეხავი. სიყვარულის სხივანმდგარი თვლებით შესცივინებდა თავის ძეს, პირშოსს.

* * *

...გუგულო ღარიბი გლეხკაცი ოჯახიდან იყო. 17 წლის ლამაზი ქალიშვილი ტოლებში გამოირჩეოდა და წრაილა ხმით ხიბავდა ყველას. განსაკუთრებით, მეზობელ სოფელში გიორგის დააკარგინა მოსვენება. ვიეთ შრობლებს გაუტეხდა, გუგულოს ბულისნადები გაანდო და მალე ქორწილც გააღადა.

ფეხბენიერი არ შეიქნა მათი შულლება. სიხარულს მალე ფრთა შეეკვეცა. გიორგი ერთ საღამოს ცუდად გახდა, სახადაო და — ვერ უშეშლეს.

ახალგაზრდა ფეხბიძე ქალი დაქვრივდა. იმშობიარა და ვაითშვილი შეეძინა. ცრემლნარევი იყო მისი ცხვირები. ბავშუს მამის სახელი დაარქვეს.

დედა ფარვანასავით თავს ევლებოდა გულის იმედს. წლები იფურცლებოდა და გოგიაც იზრდებოდა. დედაშვილობის სიხარულმა ქვირის დარდი შეუღწია. დროს რომ მოიხილოდა, ნაღვლიანი შესქეოდა ქვირის სურათს და თავისთვის ბუტბუტებდა: — შე უბედურო როგორ ვერ მოესწარო შენი შვილის ყმანვილკობასო.

სასწავლებლის კიბეების ჩარბენა, შემდეგ უმაღლესი — აგრონომ-მექანიზატორის პროფილი და ისევ სოფლისაკენ აქქარებული ნაბიჯები...

ვისლა დასცალდა აგრონომობა. მძინევარებმა 41 წელი...

ომი დანიყო. გოგია არც დაფიქრებულა და სამხედრო კომისარიატში გამოცხადდა, მიხალისედ ჯარში უნდა წაეიდყო.

დედისთვის მძიმე იყო ქვეყნის განსაცდელი, შვილის მოლოდინი, მაგრამ მალე გიორგის წერილი მიიღო:

— დედი, უკრაინის მთორ ფრონტზე ვიბრძვი, ტანსტე ვარ, მტერს მივერტყები, მულოდ... გამარჯვებული დაგიბრუნებდი.

ფოსტალიონს სიხარული მოჰქონდა დედისათვის. შემდეგ წერილები შესწნდა. გუგულო მარტოდ დარჩა ოთხკედლშუა ხელმოკარული. ვერსაიდან გაიგო შვილის ამბავი. ნათესავები დაღუპვის ამბავს არ უშხედნენ: ელოდოს! ომი დამთავრდა. დედა უთენია დეგბოდა, კოველ ცისმარე გზას გაჟურებდა, შორიდან მომავალ დიდ გზას. საცაა შიისაკენ გამოეშურება ჩემი გიორგიო.

„მოვა, მე ვიცი რომ მოვა, რად დეაკარგი იმედი, იმედით ვცოცლებო!“ თავისთვის ესაბუტებოდა ქალი.

— ხალხო, ნუხელ სიხმარი ვნახე, — იდეო, ნუ გეშინია მე მალე დაგიბრუნებები — ასე მითხრა ჩემმა შვილმა, მისი ხმა მესმოდა, მისი ტკბილი საუბარი. მეზობლები დამუნჯებულები უსმენდნენ გაულდაჯერებულ დედას.

გუგულოში კოლმურნეობაში შრომას უმატა. ოჯახში ხელი მეტად გამოილო, ჩემს გოგას გამართული სახლკარი უნდა დაეაფედრო, ჩამოვა თუ არა, დავაქორწინებო. სარტლოს უთვლითვლებდა,

არჩედა და ოცნებაში ბედნიერი კერია, დანრილშვილებული გიორგი ესახებოდა. სახლს ოთახები შემატა. დიანყო ბინის მორთვა-მოკაზმვა. დანჯერებზე ახალი ფარდები დაქიდა, მაგიდას ახალი სუფრა გადააფარა. — ვინა თქვა, რომ მარტოდა ვარ, რა ბედენაა შეცოება, რა მაქვს შესაბაღლისი, ყველაფერი წესრიგში უნდა მქონდეს, რომ შვილს არ ვაქეშვირო — დედი, სახლის ფუძე რად შევიწყვიტო — ფიქრობდა ქალი და მოხევაებული ენერგიით თავს დასტრიალებდა ოჯახს, კარმიდამოს, კოლმურნეობას, მეზობლებს, სოფელს, ყველას, ვისაც კი მისი ხელი მისწვნივდა.

დრო კი მიდიოდა. დედის იმედის ძაფები თანდათან სუსტდებოდა: ერთბაშად დაღვარა სახე ნაოჭებით და წელბოც მოიხიარა. დამძიმდა, დედა დაღვლილი მხრებით. გულმითრბობილი გახდა. რახანათა ომი დამთავრდა და იგი გზას ამოად გაჟურებდა.

სახლის ხეს, მის გაშლილ რტოებს ყოველ შემოდგომაზე მეზობლები ბერტყავდნენ. მინა გამხმარი ფოთლებით იფარებოდა. აღარ იმსოდა ბავშვების ადრინდელ ქრიალულ. ქურუმები ღერი იხედ ქველდებოდა. სამზადში ხელუხლებელი რჩებოდა გოგისათვის საუელდაუელად შენახული ქორბახული.

გუგულო ცუდად გახდა და სანოლამდე ძლივს მიადინა. ჩანვა და ვეღარ ნამოდგა. უთქმელი დარდიო, შვილის მოლოდინით ნაივდა ამ ქვეყნიდან.

სოფლის განაპირას დგას შინოშოყვლის სახლი. საბოლოოდ დაღვმდა კარმიდამო. დგას სახლი, თანასოფელეთა მოკრძალებული ხელთ ფეხიხად მოკლილი, დგას როგორც რელიკვია, მრისხანე ომის მწვავე შედეგი.

ვიწიერსკლავი პოეზიაში

გიორგი ნაცვატყარიძე

და ღამით, ცეცხლთან, ფარაჯიანებს
გვეკონდა სიზმარი, უძილოდ. ფსიზლოვ
მინას ვახვედით გულის იარებს,
მინის ნაშობნი და მინის ლვიძლინი!
ვინ გაიგონებს, კიდევაც რომ ვუქვა
დაჭრილმა, ხესთან, სახელი შენი,
გაივლის ღამე, გაივლის ბოდეა,
და გავა ასე მრავალი წელი...

მირზა გელოვანი

.....
.. შორს სახელი გამოვიარდა,
შორს წასულან ჩემი ხმები.
მე ოცი წლის გმირი ვარ და
საუკუნე მიმბეჭვს მხრებით.

ვლადიმერ უბილაძე

რა ვარ, ბრძოლაში თუ დავეარდები,
მტერს შემოსეულს თუ არ დავხვდები;
ვერ გამოთვლილ ბაღში ვარდები,
ვერ დამიწრდილონ მთების კალთები!

სანდრო ჭვანიტი

მტერს არ დავუთმობთ, რისხვით
დაგმეხავეთ
უკანასკნელი სისხლის წვეთამდი,
ჩვენ ვაჭყატიობის ფიცს არ ვაგეტეხავთ,
ბრძოლას მივიყვანთ გამარჯვებამდი!

სამვერიან ნისიანი

თუ მტერმა დამცეს ხმაღაბასრულმა,
დარდს ნუ მოიხვევთ ღრუბლის გუნდებდა.
რა ვუყოთ, ომში ბევრი წასულა,
მაგრამ ყველა ხომ ვერ დაბრუნდება...

დავითა პ. ურუკია

თი უკვე 35 წელიწადია დედის თვალზე ცრემლი არ შერბობია. წვევლა-კრულვას უთვლის ფიზიზმს, ომის გამწვანებლებს, ომის, რომელიც მისი ერთადერთი შვილია — შალვას ლამაზი სიცხელი შეიწირა. მცირე მიწაზე მებრძოლი დედისგანა ქარ-თველი ვეკავს შინ დაბრუნება არაფერია, სახლი ქარისკაცი იქ დარჩა, როგორც უნდადებოდა.

მეტად ამაღლებულია ა. მჭედლიძისა და მისი ოჯახის გენეოლოგი ცხოვრების გზა. ანა მჭედლიძე დაიბადა 1902 წელს თბილისში, სწავლობდა მეორე ქალთა განხიზნაში, მაგრამ მშობე ოჯახური პირობების გამო სასწავლოების დამთავრება ვერ შეძლო. 1909 წელს ცარიზმის წინააღმდეგ შეუძოვარი მებრძოლი ანას დედ ელისაზედ კანაქანე მეფის ობრანკამ დააპატიმრა და ციმაბრში გადახვეწა. უღელმბოლო დარჩენილი პატარა ანა ბებუისა და ბაბუის ამარა დარჩა. დარბად მოხუცებს უტყარდათ თავის გამოთქვება და ანას სწავლა-აღზრდაზე ანა ვერ იფიქრებდა, იგი 15 წლისა სვეტიცხოველი გვიგინეშვილებზე გაათხოვეს და სრულიად ახალგაზრდა ქალს ოჯახის მშობე უღელ დაწავა მხრებზე. ტან-ვა-წვევლებში გადიოდა წლები. ახალგაზრდა ცილა-ქმრის ოჯახში ბედნიერების მზემ მხოლოდ 1921 წლის თებერვალში შეშინა. ანა მეწვევების ბატონობისგან გათავის-სუფლებულ საპტიოთა საქართველოში შათ შრომისა და თავისუფალი ცხოვრების სა-შუალებად მიეცათ. ანასა და სვეტიცხოველი ოჯახის ან სისარულს, ერთი თვის შემდეგ მეორე დიდი სისარული მოსუვა. მშობე-ლებს ნატვრა აუსრულდება, ვაჟი შევეჩინათ. პირმშობი შალვა დაარქვეს.

შალვამ 1939 წელს წარმატებით დაამთავრა თბილისის საფრინოსო სასწავლებელი და სწავლა კრანოლარის მხარის ეისის სახელდა-საავადიოთ სკოლაში განაგრძო. ჰაბუ-ყო შეუყვარდა სწავლობდა, ეუფლებოდა

ფრინის ტექნიკას, გამოირჩეოდა თავისი სა-ბრუნო და პოლიტეკური მომზადებით. ომის შალვას ოცნება, — ფრინისე გამო-სტუდოყო, — ფრინე შეგვეყვა, მას საფრე-ნოსიო სკოლის დამთავრება არ დასცალდა. — საშობოლბო მითხოვა და სასწავლებლის მებრძოლ პირბაბრის კავსაისი ფრინტზე გა-გზავნეს. შალვა 24-ე მსროლოდ ბრიადის მეგობრბადა რაგებში იბრძოდა, ვერმა-ნელ ფრსის-დამპყრობლებს საქართველო-საგენ მიწაგაღ გზას უღობავდა თქო, როგო-რიტესთან. მისი დედა ქი თბილისის მუხა-ბის სახელოთი სისხლის გადასხმის რუსუ-ბლებერ საწვეუნებო-კვლევისთი ინსტიტუ-ტში გამოცხადდა და სურვილი გამოთქვა დაპტირო მეომრებისათვის უსასყიდლოდ მიეცა საკეთარი სისხლი. ანა მჭედლიძე ამ სიტუაციის არ დასყარდა და ავტოცია ვასწარა, რის შედეგად ბევრი მიმბაველი გაიჩინა. დონორთა რიცხვმა იმატა. მათმა კეთილშო-ბილებმა საქმე ბევრ მეომრის დაბრუნე-ნის საცხოვრებელი პირობების შემსწავ-ლებლი კომისიის საქმიანობაში, შედეგებს აცხადდა კომიტეტს და ფრინტელთა და და-ღუბულთა ოჯახები დამხარვების ოღებდნენ.

შალვა ოპორნიტესთან დაქორწ. პირლო-ვების მომუშეობისთანავე „მცირე მიწაზე“ აგება ომში. უღლისმეორემა ჰაბუემა მალე აუსრულა დედას დაბრუნება, ფრინტიდან საქაროდ აფრინა წერილი.

ხანმოკლე გამოდგა დედის სისარული. უკან დაბრუნებულთა თავისი წერილები მან უბედურების პირველ ნიშნად მიიჩნია. შემ-დეგ ანას შვილის დაღუბის ცნობაც მოკ-ვეს. რომელიც დედას ატყობინებდა: — თვეში შვილი შალვა სვეტიცხოველი გე-მორული 1943 წლის 10 სექტემბერს გე-მორულ დედაც ფრსისეების წინააღმდეგ სო-ციალისტური სამშობლოსათვის ბრძოლაში და გინსენების ნიუროსისისის რაიონში, მისხაკოხე.

სამშობლოსათვის ბრძოლაში მამაციერად დაღუბლას ანა მჭედლიძის შვილი. ასეთი მჭე-ხარემა ჩვეულებრივ ორგანვს ადამიანს ბრუნება, მტარამ ვერც ამ მჭეხარემა და ვერც ძნელმა და დაძაბულმა შრომამ ვერ გატეხა დედის მხენოთა. იგი ვასარბობდა სამშობლოს დამცველთათვის სისხლის მი-ცემას, იყო დონორი.

ფრინტიდან ანას სახელზე მრავალი მდ-ლობის წერილი მიდიოდა პოსტისთვის, მისი ეკიბისა და ღკრილი მებრძოლებისგან, მისი კეთილშობილური პატრიოტული საქველ-სათვის და ავადმყოფებისათვის დახმარებისათვის, უსასყიდლოდ დონორობისათვის.

ანა მჭედლიძეს 1968 წელმდ არ შეუწყ-ვეტიდა დონორობა. იგი დაჯილდოებულია სსრკ კავშირის საპატიო დონორის ობრ სამ-კრედ ნიშნით, მრავალი საპატიო სიგელით თუმცა ხანდაზმულა და დიდი მჭეხარეზე გადაიტანა, სკეპ წვერი, პენსიონერი ანა მჭედლიძე დღესაც კეთილშობილურ საქმეს ეგახარება — შვილის დამტარებაც დედამ სხვისი შვილებს აღზრდა იყისარ — ოქ-ტომბრის რაიონის მილიციის № 1 ბაგეშო-ოთახში ნაყოფიერ აღმზრდელიობის საქმი-ანობას ეწევა. 15 წლის მანძილზე მან ბევრი გზასაყდენილი ბავშვი გამოასწორა და პა-ტიოსან შრომაში ჩააბა. ქარისკაცის დედა ნორჩებთან საუბარში ისტატებში იყენებს თავისი შვილის შავალით, რაც დიდ დაბ-ზარდებლობის შემოქმედებას ახდენს გმა-ყდენილითა ქვეყანას და შეგნებაზე. შალვა იმიდან ვეღარ დაბრუნდა, მაგრამ მისი გა-ცაკეთი სული და „ღონიერობისობა“ დე-დის გულმა შემოინახა. ამბობენ ვველზე მე-ტად მისი ნათესავს ადლებებს და ბულში სწვდება ახალგაზრდებს, რომლებიც 35 წლის შემდეგ ამ სიტუაციით ანუემშენენ დე-დას: „ნუ სტობი, დედა, ის ჩვენს შობის ისევე ცოცხლობს“. დედა ამაყობს გმირი შვილის სახელით და თავისი ავადმყოფი შრო-მითი ცხოვრებით.

— განსაკუთრებული სიამაყის გრძობა დაუფლო ჩემს გულს, — ამბობს ანა მჭე-დლიძე, — როცა წავიციებოდა, თ. ბრეჯენე-ვის მოგონება „მცირე მიწა“. ოპორნი წარ-მომიგდა შვილის ცოცხალ სახე. მე გხედა-ვდა ჩემი შვილის ნაყოფი დილობს და ვის-მენდი მის აღზრდას, გამამხნეველ სიტუ-აციას ანუ ცოცხლობდ დედაც მე ცოცხლოდ მესს ბულში, ყველა იმის ბულში, ვინც მშვიდობისა და ვეჯეკობის ფასი იყის.

ტანმარინაისობა, გულწინააწვილობი და ამბელეებელი მოგონებით დიდად ეკაყო-ფილბა მცირეწიწილი ქარისკაცის დედამ შა-ღლობით წერილი გავგზავნა ლ. ბრეჯე-ნიეს. მთელ ანა მჭედლიძის სახელზე ანა-ნათი მოვლა, ქარისკაცის დედამ სასტუქად მიიღო ალბომი „მცირე მიწა“. ფრინტელი მხატვრების მიერ გასწორი წარმოდგენილ სე-რამიულ შემობრთა ცოცხალ სახეებსა და სა-ბრძოლო ეპიზოდებს ამ ქართველი დედე-ბის გადამავსებდა, როცა ვერავი მტარე-„მცირე მიწას“ უტედა. დედა შვილს ებ-რძა. საწმეხარად, ჩანახატებში შალვას ეპი-ტრატურა არ აღმინდა, მაგრამ შვილის თა-ნამებრძოლობის ხილვაც გააბარა დედა და ალბომს, როგორც მტარებს რეკლამის, სა-ოცობა არტეში საპატიო ადგილი მიუჩინა.

ამ დღებში ანა მჭედლიძე კიდევ ერთი დიდი კეთილშობილება გამოიჩინა: თავისი პირადი არტევი, საინტერესო ფორტ და წე-რილობითი მასალებით, ალბომი — „მცირე მიწა“ ხალხთა მეგობრობის მუხუხეში გადა-სცა. ამით ერთხელ კიდევ უკვდავყო ომში დაღუბული შვილის სახელი და თავისი კე-თილი საქმიანობის, რასაც დავიწყება არ უწერია.

ს. განხიზნაშვილი

გაკვივროსილდეთ ქალს უროსს

ა. ბარბაქაძე

საქართველოს სსრ პროკურორი, იუსტიციის მინისტრის კლასის სახელმწიფო მრჩეველი.

დიდმა ოქტომბერმა პირველად კაცობრიობის ისტორიაში მიხედვისა და შეცვალა ქალის ბედის, სამუდამოდ მოუღო ბოლო ქალსადაში ველურ დამოკიდებულებას, ძალმომბრებობას, კლასობრივ ანტიკონსერვების და ქალი ახალი, თავისუფალი ცხოვრების ფართო ასარეგწევი გამოიყვანა.

დღეს ჩვენს ქვეყანაში არ მოიპოვება ეკონომიკისა და კულტურის ისეთი დარგი, რომელიც მიუწოდებელი იყოს ქალისათვის. ამის საუკეთესო არგუმენტია სტატისტიკის შერაალი, მაგრამ უაღრესად შავიფორ და მრავალისმთქმელი მჭერმეტყველოერი ერთი განმჯეცებელი ცფარტებისა და ფაქტების ლეკვა.

სახელმწიფო სტატისტიკის მონაცემებით სახალხო მურწრობის და კულტურის დარგებში (კომმურწრობების ვარდა) ქალთა შრომის განაწილება შემდეგ სურათს იძლევა: მრეწველობაში ქალბები შეადგენენ მუსჯეთა საერთო რიცხვის 49,8, სოფლის მურწრობაში — 44, სახალხო განათლებას და კულტურაში 72, ზოლო განწრობობის დაცვის, ფიზიკური კულტურის და სოციალური უწრუნეველოების დარგებში — 58 პროცენტს.

ეს კანონზომიერი პროცესი შეტად შთამბეჭდავია ჩვენი რესპუბლიკის მავალიონე, სადაც სახალხო მურწრობის სხვადასხვა დარგში დასაქმებულია 1.259 ათასი ქალი, რაც ამ სფეროში მთლიანად მომუშავეთა 51,8 პროცენტს შეადგენს.

უკანასკნელ წლებში რესპუბლიკაში წარმატებით სორცილედებოა დონისძებთათა ფართო პროგრამა ქალის შრომისა და საყოფაცხოვრებო პირობების გასაუმჯობესებლად, დღითა და ზამთთა ჩანწრობობის დაცვის უწრუნეველყოფად. 1975 წელს ამ პრობლემებზე საგანგებოდ იმსჯელა საქართველოს სსრ უმაღლესი საბჭოს სესიამ. სესიის გადაწყვეტილებებმა დადებითი როლი შეასრულა ქალთა შრომისა და ჩანწრობობის დაცვის შესახებ კანონმდებლობის დარგეთათა ამოღებურში. ეს საკითხები შარხან დაწლებულს რესპუბლიკის პროკურატურის

წარდგინებებისა და საინფორმაციო წეროლების საფუძველზე ჩადენებრე გახდა საქონაწრობის სსრ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის, რესპუბლიკის მთავრობის, საქართველოს სსრ სამინისტროებისა და უწეებების მესერო, პრინციპული მსჯელობისა და რეაგირების საგანი.

დღეს ჩვენს სრულო უფლებმა გავაქვს მიუფთოთი ამ დონისძებთათა დაღებთი შედეგებზე. სახალხო მურწრობის ბევრ დარგში, საწარმოებში, დაწმურწრობებსა და ორგანიზაციებში, კომმურწრობებსა და საბჭოთა მურწრობებში აღიკეთთა ქალის შრომისა და ჩანწრობობის დაცვის კანონმდებლობის დარღვევათა ფაქტები. საგანმობლად შემიერთა განწრობობისათვის საწიში მაცნე ფაქტობები: ქუბეთა, მატრის ზალო ტემპერატურა, მომტეველო ტენიანობა, დაშტებრანება, ვიბრაცია, მზაური; მოწესრიგად კაცების, საყოფაცხოვრებო და საინფორმაციო-ჰიგიენური პირობები, მტეიურადება მიტეცა სკოლაბდელი დაწმებრებლებათა ქსელის, ჰიგიენის ოთახების, კვების ბლოკებისა და კომბინატების გაფართობება; მინიმუმამდე შემცირდა ზეგანავეთური დროში, დასვენებისა და უწმ დღებში დასაქმების შემობევები.

მაგრამ საპროკურორო ზედამხედველობის წესით ჩატარებული შემოწმებები, სასამართლო და საგანმობებლო პრაქტიკის მასალები, მოქალაქეთა განცხადებები, საჩივრები და სხვანაღები ვეიწერებს, რომ სახალხო მურწრობის ბევრ დარგში, სამინისტროებსა და უწეებებში, საწარმოებსა და ორგანიზაციებში რეალური ვითარება, შრომის სამართალდარღვევების წინააღმდეგ ბრძობის მდგომარეობა სრულებით არ იძლევა თვითდაწმეიდების საფუძველს. სწორია შეზიგებები, როცა ამინისტრაციის ინიციატივით უკანონოდ ითხოვენ ორსულ ქალბებს, დღიბებს, რომლებსაც შავთ ერთ წლამდე ასაკის ბავშვები, ამ მოტივით არ იღებენ სამუშაოზე, დახოხუნისას არ იცავენ სტეკიალურ გარანტიებს, რომელიც დაწმებულთა პროფესიული კავშირების სა-

ფარციო-საქარხნო, ადგილობრივი კომიტეტების თავმჯდომარეებისა და წევრებისათვის, არასრულწლოვნებისათვის, დღებუტებისათვის.

თბილისის თვითრეულის ტრიკოტაჟის საწარმოო ვარითანების ამინისტრაციამ მოქალაქე ზ. პინჩუკი სამუშაოზე არ მიიღო იმ მოტივით, რომ იგი ფეხმძიმედ იყო. ამვე მოტივით რეიდწმაროს სახალხო დღებუტების რაიონული საბჭოს აღმასკომის განათლების განყოფილებამ სამუშაოდ არ მიიღო მოქალაქე ყველაშვილი.

თელავის აბრეშუმის საოჯახო-წარების ფაბრიკის ამინისტრაციის 1974 წლის 25 მარტის № 71 ბრძანებით სამუშაოდან დაითხოვეს ორსული თ. ბალითარაშვილი.

კანონის ანალიგორი და რედევიტი რუსთავის ლიდისა და ხილდელო წვეების კომბინატის ამინისტრაციამ სამუშაოდან დაითხოვა ფეხმძიმე თ. კვიციანიშვილი.

შეარანის ტელეტრანსმისტიონების ქარხნის მუსეა შვითა კალენიციე ასული ქუბურბერი ორსულად იყო, მაგრამ მძიმე სამუშაოს ასრულებლად. მას შრომისა უხედებოდ ღამის ცვლებში უწყო მტეცი; ქარხნის დირექტორის ბრძანებით ეს უკანასკნელი სამუშაოდან დაითხოვეს სადერეკტო შევიბულებში ყოფნის პერიოდში.

პროკურატურისა და პროფორგანოების ჩარების შედეგად თ. ბალითარაშვილი, თ. კვიციანიშვილი და მ. ქუბურბერი აღდგენილნიენ სამუშაოზე.

სახელი იხვევ რაგორც ზეწანისებდა, ახალი ადამიანის აღზრდის, კომტეტიბში მტეცივ დისციპლინის, მონობეწვლებისა და პრინციპობის დაწეიდების ერთერთი ქმედითა საშუალებაა. დაუხეკლობის ვითარება უმოს კომტეტიბი. აღწეებს ჩანახა არს, ზომწრწნელ ვაღუნწას ახდენს ადამიანზე, მაგრამ არ მოსიძლება საწელების ხელაღებთი გამოწეობა. მიხედვნიენ ხელაღებთა მთლოლდ კანონით დადგენილ წესების დაცვით, ჩადენილო გადაცდომის სიმძიმის გათვალისწინებით. საშუალოდან დახოხვა უკიდურები დონისძებთა და იგი უნდა გამოიყენოთ ღმობილად მანწ, როდესაც ამწურწრულია დისციპლინური და სასოციალური ზემოქმედების სხვა საშუალებები.

შრომელთა ჩანწრობობის დაცვა, უსანოვო შრომის პირობები, პროფესიული დაეკრებობათა ოჯივან აცდლება, საწარმო ტრავმატიზმის ლეკვადეთა პარტიისა და სახელმწიფოს ერთერთი მთავარი საწარუნავია. სახელმწიფო უკვედწრობად კონსოლირებული თანწებს გამოყოფის ქალთა შრომის პირობების გაუმჯობესებისა და მძიმე ფიზიკური და უკვედღვარი არკაცილედიტორი შრომის ლეკვადებისათვის, თანწმდეგურლო ზორცილედობა დონისძებთი, რომელთა მონაწია სასოლო საინფერო შრომა გადაიქცეოა ინდუსტრიული შრომის ნარჩისძებობად.

და მანწ, ზოგინთი საწარმოში, სადაც შეტათა უმრავლესობას ქალბები შეადგენენ, მუდამ ნელა მიმდინარეობს მძიმე და შრო-

სოციალისტურ საზოგადოებაში უფლება არ არსებობს მოვადეობის გარეშე. სამუხარულო, ჭერ იდევ არიან ადამიანები, რომლებიც სამიერებში სარგებლობენ სოციალიზმის ყველა სიკეთით, მაგრამ უკვლევნიან დიდ კიდობან, რაც შეიძლება ნაკლებ მისცენ საზოგადოებას, ეწევიან პარაზიტულ, ანტიზოგადოებრივ ცხოვრებას, წაშლავენ მორალურ პოლიტიკურ კლიმატს, უღიფხილ მორალურ და მატერიალურ ზრახვას აუწინებენ საზოგადოებას. ეს ძირითადი ეწინააღმდეგება სოციალისტური საზოგადოების სამართლებრივ და მორალურ ნორმებს.

3. ე. ლენინი სოციალიზმის მშენებლობის წარმატების უზუალოდ უკავშირებდა შრომის რაციონებურ დისციპლინას, რომელიც იმდენ ბედალს სიტყვებით „...სოციალიზმის მთელი საშერინო შენებლობის არსს შეადგენს“ (თხზ., ტ. 30, გვ. 615). დღეს, სოციალისტური დემოკრატიის განუხრებელი განვითარების, გაღრმავების და სრულყოფის პირობებში, ეს ლენინური დებულება კიდევ უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს და ახალი შინაარსით მდიდრდება. ყველა რაგო-მისი, ყველა სწარმოო უჩრდიშო შრომის დისციპლინის განმტკიცება საზოგადოების სიდიდლის მატების ისეთი დიდო რეზერვია, რომელიც არ მოითხოვს კაპიტალურ დაბანდებებს, დიდი უკუშვების მოცულობას სწრაფად შეიძლება.

მაგრამ სახალხო მეთრინების ზოგიერთი დაზოგუ ჭერ ადრე დამნიშნდებურად არ წარმოებს მეტყვე, პრიციპული, უკუშვით მოძრაობას სამუშაო დროის დანაკარგების შექცობას და შრომის დისციპლინის ხელს დაარდევთა აღხევადა. 1979 წელს, მატკო საქართველოს სსრ მსხუბუბრ მიწვევების სამინისტროს სისტემაში, ყველა სახის გაუარყოფებულმა მოტყვევებმა 251,795 კაცდღე შეადგინა, მათ შორის არასაპატო მიწვეუბით 80,232 კაცდღე ანუ 82 პროცენტი არის გადღევილი.

კანონი მეტყვე ხცის შუქთაობრებს, პარაზიტებს, ზარმაცებს, ლოთეებს, გამცდენებს, წუნისმეცობელებს, მაგრამ კანონის ძალას ყველაზე რადო იყენებენ შრომის უხეირო ორგანიზაციის, არაარტმული მომარგების, უნათობისა და დუდებრობის, შექათაობის და პარაზიტების წინააღმდეგ შრომის დისციპლინის განმტკიცებისათვის.

შრომის უმეტარების დისციპლინის დაცვა თითოეული მოქალაქისა და თანამდებობის პირის შინაგან მოთხოვნობად, ცხოვრების წესად უნდა იქცეს.

ქალის შრომისა და განმართლობის დაცვის შესახებ კანონმდებლობის დარღვევები იმის შედეგია, რომ ზოგიერთი სწარმის ხელმძღვანელი არ იცნობს კანონმდებლობის ელემენტარულ მოთხოვნებს, პოლიტიკურად მოუწოდებლობა, იჩენს ავთონებობას და ცდილობს კანონი დაუმორჩილოს საკუთარ სუბიექტურ მოსაზრებებსა და განუთხოვბილებებს. ჭეროვანი უტრადლება არ ეთმობა ხელმძღვანელ მუშაკთა სამართლებრივ

მომხადებას, დამპყროფებლობად არ მუშაობენ ორადიული ნაშასურები, დაბალ დონეზეა გამართლებრივი პროპაგანდა, სუსტად არის გამოყენებული მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები. სამინისტროები და უწყებობები არადაამყარებულხდა ახორციელებენ შიდასაუწყებო კონტროლს შრომის კანონმდებლობის დაცვაზე, არ მდიდრად გადაამტკი ზომებს ამ საქმეში ნაშდვილი ხელმძღვრეობრივი წესრიგის დამყარებისათვის.

სერიოზული ნაკლოვანებებია იმ ორგანიციის მუშაობაში, რომლებსაც კანონით შედამხედველობა და კონტროლი აქისობა შრომის კანონმდებლობის შესრულებაზე. ესენია სპეციალურად უფლებამოსილი სახელმწიფო ორგანიციები და ინსპექციები, რომლებიც თავიანთ საქმიანობაში არ არიან დამოკიდებულნი სწარმის, დაწესებულების, ორგანიზაციის ადმინისტრაციისაგან და მათ ზემდებრივ ორგანიზაციებთან, პროფესიული კავშირების ტექნიკური და შრომის სამართლებრივი ინსპექციები, ადგილობრივი საბჭოების აღმასკომები.

მაგალითად, პროფესიული კავშირების ტექნიკური ინსპექციები ზოგჯერ არ ავლენენ სწარმოო ტრავმების დამაფის ფაქტებს, სისტემატურად არღვევენ კანონს მამე შედეგით წარმოებაში მომხდარი უბედური შემთხვევების გამოკვლევის მასალების ტერიტორიული პროკურატურისათვის შედღეულებულ ვადაში გადაცემის შესახებ, ადგილ აქვს უბედური შემთხვევების უხარისხოდ და ზერეფედ გამოკვლევის ფაქტებს.

თავის მხრივ რესპუბლიკის ზოგიერთი რაიონის და ქალაქის პროკურატურაში ზოგჯერ კანონის შესაბამისად არ წყდება შემოსული მასალები უბედური შემთხვევების შესახებ, არ არის აღმოფხვრილი ამ კატეგორიის საქმეების უხარისხოდ და კანონით დადგენილი ვადების დარღვევის გამოძიების, სისხლის სამართლის საქმეთა უსაფუძვლოდ შეწყვეტის ფაქტები.

საქართველოს სსრ პროკურატურაზე გადაამტკი დონისიხებებს ახორციელებს. ამ ხარეუბების აღმოსაფხვრელად, აღნიშნულ საკითხზე სპეციალურად იმსჯელა პარკურატურის კოლეგია. ქრესპუბლიკის ქალაქების და რაიონების პროკურატურებს შთანაადო მითითებები მიეცათ ქალის შრომისა და განმართლობის დაცვის კანონმდებლობის შესრულებაზე საპროკურატორო შედამხედველობის გალიერების შესახებ.

კანონს დიდი ავტორიტეტი და რეალური ძალა აქვს, როცა ის სრულდება. რესპუბლიკის პროკურატურის ორგანიციები უკვლავების ვაკუუტობა იმისათვის, რომ ქალის უფლება-მოვალეობათა თაობაზე არსებულ კანონის ყველა მოთხოვნა განუხრებლად და ზუსტად შესრულდეს.

ქვემოთ ჩველი

წინელი დიაკრო, რომ ამის ბიძოს, ტყვეობა და ქვემეხების ორმოტირალიმ ადამიანი იმარეც ფიქრობდა, — თუ ვადაზრებები, ჩემი სახე შეგრძეს, არ დამხმობაქვო. მაგრამ ეს მართლაც ვაი იყო, — იგონებს სამაშურო ომის მონაწილე, ემისი თანამეშუე მერი აპაშიძე. — დამართო ფეხის ან ზეგის დაკარგვას უფრო ეკუთვნის, ვიდრე სახის დასახმობა. და ეს არც არის ვასაკელო. ადამიანი იმისათვის არის დაბადებული, რომ ეტრფოდეს სილამაზეს, დატოვოს განმართლო შთამომავლობა. და აი სწორად ყველაზე მეტად ეს აფიერებდათ დამკრებლს: ოში მიღებული ფიქიური ნაწილი თავინ ეღვეულებინათ, უბრველესად კი — ახლობლები, ოჯახის წევრები... ისინი ყველანარი ოპერაციებზე თანახმა იყვნენ, ოლონდაც აღინდელი სახე აღდგინათ.

და ამ ძნელ, რთულ აღდგენის პროცესში დატრებებს მოთმინებათ, აღტრბის სიტყვით, თავღებოთი უფლდა ლატეის ერთ-ერთი პოსპიტალში ჩვენი თანამეშუელე, ემისი თანამეშუე მერი აპაშიძე. — ვიძებ მეტი ონკოლოგიური საავადმყოფოები მუშაობდა სახელმწიფოებო ემეგმთან — ნაზარბეგოვანი, კვლამვილთან, ქორიძესთან. ეს საავადმყოფო ომის დაწყებისთანავე პოსპიტალზე გადაკეთდა, მაგრამ მერი აქ არ დარჩენილა — მობოლიზაციით ბალტიისპირეთში ლატეაში მიხედა. დამკრებლს უყვარდათ და ენდობოდნენ, ყველა მერი ექიმს ეძახდა. მერის ღიმილით მეტყველ შეუხსენებია, ექიმი კი ამის გაგონებაც კი არ სურდათ, — მართლ ექიმი კი არა, ჩვენი უფლობელი კლინიკური ხარ, ჩვენი მეტრნალი, და დამამედიცინელო.

ეთილი სიტყვით, დამკრებლთან მოთმინებით ზრუნვით მერი აპაშიძე მეტრს სასიხარულოდ დაუბრუნდა თავის პროპაგანდას. ვაგურო საწინელი ნაკრებობე, რომელიც ასე აღუკვებდა, გულს უჩაღვან ოგამაგილოლ ვაგაკეცეს.

უანგარი საშასხობო კიდეც დაუფასდა. მაღლიანმა ადამიანმა გავთუ სპევეტ-სიბია ლატეაში! საერთო საბლით გულსოთი მაღლები წერალი მოათავსეს.

ეს ყველაზე დიდი ვაქილო, სახორტულ და ეთილი კვლი ვახლათ, მერი აპაშიძის გულმოდგინების დასაფასებლად. თავისი მებრე წილილი ხომ მანაც შეტინა საბჭოთა ადამიანების გამოაწმარებელბაში.

6106 ჩიხლაძე

დაკრძალი

ჩანახაბი

ის ახლა ზის და... ეჰ!

მანც რატომ აქვს ასეთი რწმენა?!

მისი თვლები ყოველთვის ღიმილით მომჩერებოდა, მაგრამ იმ ღიმილსაც უძირო სევდას ხედავდი.

„მამისონის უღელტეხილი“, „ჯვრის გადასასვლელი“, „ფასანაური“ — მის მიერ ნათქვამი ეს სიტყვები სრულიად თავისებური იყო, განსაკუთრებული შინა და ლაზური ჰქონდა. ყველა სიტყვას თითქმის ცხვირში ამბობდა. სიტყვებიც ერთად სუნთქვაც მესმოდა. ეს სუნთქვა კი ისეთი მშვიდი იყო, ისეთი მოალერგე... ისე მგაფოოდ გამოსთქვამდა თითოეულ ბეგრას... აღტაცებდა სასიამოვნო იცოდა, წყნება, გაბრაზებაც, დაღონებაც. თვალღუმეში კი მუდმივად ერთნაირი ღიმილი ღოამამებდა, რომელშიც მე უძირო სევდას ვხედავდი.

ის ახლა ზის და... დარწმუნდა.

მამა არ მყავდა, დედა აადამყოფობდა, ჩემი ორი ძმა ომში იყო. შეშინახელი არავერ გყავდა და იძულებული ვიყავი, მემუშავა, დღითი სკოლაში მივდიოდი, შემდეგ ფოსტას ვარიგებდი, საღამოთი კი საოჯახო სამუშაოს ვაკეთებდი: ვბარავდი, ვთხიზნიდი, შუშას ვნივდიდი, ნისქსელში მივდიოდი. იქიდანაც სტუდენტისა ან უფრო გვიან ვბრუნდებოდი და მთრეფ დღეს პირის დაბანვასაც ვერ ვასრულებდი, ისე გაგზობდი სკოლაში. გაგზობდი და მაგვიანდებოდა.

— დაღლილხარ. ორთქლმავალით ქმობტინე. მუხუნებოდა ღიმილით. მე თავსა ვეუნადი და, ისედაც სირბილისაგან აწითლებული, უფრო ვწითლდებოდი.

— გეტყობა ნისქსელში ყოფილიხარ. ყურბრე და თამბ ისევ ხრბოი გავდეს. ამ სიტყვებზე მე კიდევ უფრო ვწითლდებოდი და არ ვიციოდი, ყურბრე და თავი საით დამემალა.

— გაკეთებდი თუ იცი შემოგვიშვებ, კარგად ვერავენი მიამბო. თუ არა და... — დაბა, მასწავლებელს!

ჩვენი მოსწავლეების მიერ რუკისთვის საგანგებოდ გათილი ლამაზ ჯოხის გამოწმენდიდა. თვითონ კი მაგდასთან დაჯდებოდა.

ჯალოსნური ჩოხი თვითონვე ხაზავდა კავკასიას, ურალს, კარპატებს. თავისთავად ჩერდებოდა იალბუზთან, ევერესტთან (ახლა რომ უფროარ სახელს — ზომილუნუნას ეძიხან). თავისთავად მოდიოდა სათქმელი სიტყვები და მიძიებდით იკინებოდნენ ერთმანეთზე. დროდადრო მასწავლებელს შეუხედავდი, ის კი კვლავ ღიმილით მომჩერებოდა და დასტურის ნიშნად

შუბლის ნათქვამი ერხებოდა. ამით მხსნობა მემტავებოდა და ლექსითი შეწყობილად ვამბობდი საიქმელს. არც ერხებოდი მიუფიბრა, ვი თუ დამავინებოდა-მეუბო.

შემდეგ, როცა გაკვეთილის მოყოლის მოგაფებდა, მოგზარუნდებოდი და თვალღუმეში მივჩერებდებოდი. ისიც მიცქეროდა, მიცქეროდა და მიღიმიდა. ვიდევითი ორნივენი. მერე უფრო მეტი სიხარულით გამიღიმიდა და ჯოხის გამომართებდა, „დაჯექო“, მეტყობა, თვითონ კი მაგდასთან გასწორდებოდა, ჟურნალის გრავებს ისევ ჩემი გვარის გასწვრივ თვალს გააყოლებდა და „ხუთიანს“ ჩამინერდა. მერე ისევ ღიმილით შემომხედავდა და მინდობდა, სულ ასე ეტყობა ჩემთვის, თუმცა ვერ ვახერხებდი, საით ნაწილ იმა, ყურბრე.

ახლა კი ალბათ, აივანზე ზის და... თუ სიციფეა, ფანჯარასთან ზის და შორს იცქირება. შორს შორიზონტზე მოჩანს. მზის ჩასვლისას შორიზონტთან მთების სილუეტებიც ირცელება. იქვე გარკვეულ ზეგანია, „იორს მარჯვენა მხარეზე გარეჯის ზეგანი მიუყვება“, აგონდება თავისვე ნათქვამი და გრწმობს, რომ მალე ეს სიტყვები ძალს დაგარავებ, რადან გარკვეულ ზეგანზე იერის არხები გადადიან. ახლა აქ წალკოვანი გაშენდება, ტყე აღიქვება, შეიცვლება კლიმატი და თვით გეოგრაფიაც ყველაფერი წაშავალა, ყველაფერი იცვლება, მაგრამ ხსოვნა... ხსოვნა არ იცვლება. ერთხელ ძლიერად განცდილი გრწმობა მიუღ სიტყვებში არ გავიწყობდა. ხსოვნის უკვდავება რომ არ არსებობდეს, ალბათ ადამიანის დაბადებაც არ ეღირობოდა.

ჩემ მოსწავლეობაში ახალი სახელმძღვანელო წიგნი არ მიპირებოდა. და არ, ერთხელ, როცა ჩვეულებრივ დაგვიანებით შეველა კლასის კარები, მან ახალი წიგნი გამომიწოდა:

— აჰა, ეს წიგნი შენია! — როგორ?... სულ? — დავიბინე საპასუხოდ.

— სულ შენია, — სამუდამო!

კარგა ხანს ვიდებ გამტრებული, თვალღუმეში მივჩერებოდი და სათქმელს ვეღარ ვხედავდი. ბოლოს ისევ თვითონ მიმიხსენა.

— გათმობთვი, შენია... ფული არ უნდა! მე გაცივდი!

წიგნს ნავეტენ და ვიგრძენი, რომ თვალზე ცრემლები აუვსეს.

ის წიგნი სამი დღის შემდეგ მომპარეს ვიღაც შურინებმა, მაგრამ ის სამი დღეც საკმარის იყო ჩემი ბედნიერებისათვის.

ჯერ ისევ ახალგაზრდა, სრულიად ნაადრევად გავიდა იგი პენსიაზე. ვიცი, არ

ეთობობდა სკოლა, არ ეთობობდა მოსწავლეები, მაგრამ ჯანმრთელობამ უღალატა... ახლა ზის ივანზე და... ეჰ!

— შენ წავეთიხას ელენე კოვეციას „ჩემი ვატიშვილის“ ამბავი? მეტიობება მეცმე კლასში.

— არა.

— მოგიტან და ნაიციხეს... კომკავშირული ხომ ხარ?

— არა. მინდა, მაგრამ ჯერ არ მიღებენ. პატარა ხარო.

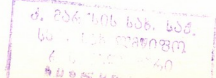
— არა უშავს. გაიხრდები და მიგიღებენ. შენ ისეთი კარგი ბიჭი ხარა...

და მე მეჯეროდა, რომ კარგი ბიჭი ვიყავე; საკვირველია, ვცა სხვებს კი არ უძიქვამთ, კარგი ბიჭი ხარო, მაგრამ მის ნათქვამს ნიღაც უცნაური ჯაღო ჰქონდა... მას კი ნაადრევად ურგო პენსიაზე გასვლა. იქნებ ჩემი შვილებისთვის ეს ნაადრეობა? ვი, რამდენიმე დეკარგეს უმიხსოვ ჩემმა შვილებმა ის ღიმილი, ის საუბარი, ის სუნთქვა სხვებს არ გაჩანია, არა... ის, კი ახლა ზის ფანჯარასთან და სევდიანად გაკუთრებს ვეტიშვილს! ქმარ-შვილი რომ მყოლიდა, ასე არ მიხებდებოდა, ახლა კი...

რომ არ მრცხუნოდეს, ვიტყვებდი. მაგრამ ცრემლი უძლურია დიდი სევდის გასასქარწყლებლად...

ყინადა. დღდაჩემმა ძროხის რძე გამატება ვიღაცასთან, გზაში თითი ბოთლზე მიმიყენა. მანც შეძებ და მიუტყინა: იქი-დაე პირდაპირ სკოლაში გავიქეცი. დამაგვიანდა... შემტავი, შევიეული ვიყავი, თავისთან მიმიხიო. გაყინული თითი შემიწმინა. ხელი მომიკადა და სრესა დაუხეო. თითი ხეულოსთურად მერწობდა, მაგრამ მისი ზეგის შეხებამ მაშინვე დამამშვიდა. ტკივლიმა გაიარა. მან ისევ შემიწმინა რომ საყელის ღელ-კოლსთან თეთრი ძაფი მეკავა. თვითონ შემანყიჭა. მერე ისევ ტკივლად გამოიბოდა და მერხზე დამსვა. უკან კი არა, სადაც ჩვეულებრივ ევდებოდი ხოლმე, წინა მისხებო. დიას! რამდენი სითხე იყო მის სიხებოეს! სიბოო, რომელიც შევიტებულ თითს კი არა, გაყინულ გულსაც გაალებოდა.

ახლა ის სიბოო არავის ათობს. მხოლოდ ჩემს ხსოვნაში, მხოლოდ ჩემს სულში შენახული, მაგრამ ძალღონე არ მყოფინი. ვერც ერთი ფერი, ვერც ერთი შედარება სრულყოფილად ვერ გადამისხებდა ადამიანის გრწმობებს და განცდებს! ვერაფერი ვერ ჩანცვდება ადამიანის სულს სიღრმეში. იქნებ ვერც ის გრწმობა — ჩემი მასწავლებელი... ის ახლა ზის და... რატომ მეკობია, რომ დარდობს? იქნებ მე ვდარდობ მის ნაცვლად და მან კი დიდი ხანია მოიცოცა ეს სადარდებელი. ნეტავ ასე იყოს!

ლაურეატი

ბარაგვიძე

ლაურეატი, როგორც ტერმინი, ლათინურშია და დადგენის გვირგვინის ნიშნავს. ძველად დადგენის გვირგვინს ანიჭებდნენ პიროვნებას, რომელიც...

თუმცა ამის გასვენება საკმაოდ შორს ნაგვიანდება. უმჯობესია, ყველაფერი იმ დღით დაიწყო, როდესაც მე და რუსიკომ ვაგზლის მოედანზე დავეთქეთ შეხვედრა...

ახალი ახლები პეონდა თვლი დილას. გამეღვლები ტრეზულენი მიდი-მოდიოდნენ ვაგზლის ტერიტორიაზე. საათის ისრები ზოზონით უახლოვდებოდა და შორდებოდა ერთმანეთს.

ავტობუსი გასვლას აგვიანებდა. შერი, როგორც იქნა, მოვიდა მძღოლი და...

ავტობუსი თავიანთს მტკრევით მიჰქროდა ქვემო ქართლისაკენ.

დიდი ხანია თვალს მიეფარა მალაღმთაზე ამაყად გადმომდგარი თელეთის ეკლესია, სოფელი კუხისი... სოფელი ქვემო და ქვემის უძველესი ციხე... ბუბერი, მრავალსატარველადამხდარი ტანია...

მერე საიდანაც მდინარე მამაკერამ ამოყო თვით და უკან გამოგვეკიდა...

— თითქმის მოვედი... — მეუბნება რუსიკომ და ფანჯარაში მახედვლი... — აქედან ჩანს კიდევ კარზეთი, მადნული...

რუსიკოს თურმე პოლიტექნიკური ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ მადნულის პირობებში გადმოვიყვანიე საამქროსთან ათუღელ ნუნებ მუტი ავაკობრებს.

თითქმის დაუფერებელია, მაგრამ ფაქტია.

ერთი შეხედვით პატარა გოგონა უცებ გაიზარდა ჩემს თვალში.

— ნუთუ მართლა 1968 წელს დაამთავრეთ ინსტიტუტი?

— კი, — იღიბება რუსიკომ, — და იმავე წელს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მედიკინიკის სახელობის ფიზიკური და ორგანული ქიმიის ინსტიტუტში დავეივე მუშაობა არაორგანულ ნივთიერებათა ტექნოლოგიის სპეციალობით.

ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ ცვლევითს ლაბორატორიაში რომ მემუშავა, ეს ჩემი სურვილი იყო.

ინსტიტუტში ლაბორატორიებში გვიხდებოდა საკვლევი მუშაობა, მადნულში კი... მაგრამ სჯობს თვით საამქროში მისვლისას გასაუბროთ და გაჩვენოთ ყველაფერი...

მდინარე მამაკერა კი მიდიოდა... გაზაფხულის სურნელით გაგვიგებულყოცა და მინა.

შუე ანათებდა და ქარი ქროდა მადნულში.

რუსიკომ არაფრით არ მოსვენა. ჩემს დროებით სადგომში აუიღეთ, ცოტა ნაივოსითო.

საერთო საცხოვრებლის მებუთე სართულის ფანჯრიდან კარზეთის და მადნულის მიდამოები ხელისგულივითი მოჩანდა...

— მადნულში თანამდგომროვე სტილის ახალი შენობები სოკოებივითი მრავლდება, — იღიბება რუსიკომ. — ეს კი თითქმის მას შემდეგ, რაც სოფელ კარზეთის მიდამოებში გეოლოგები გამოჩნდნენ. ამ მიდამოების, მათი დაზვერვითი სამუშაო-

ების შემდეგ კვლავ განახლდა მადნის მოპოვება. ეს მადანი საილენძს შეიცავს სულფიდური მინერალის პალკოპირიტის სახით. მისი გამდიდრების პროცესის შედეგად კი პალკოპირიტული კონცენტრატი მიიღება... — რუსიკომ შეჩერდა და მამაკერას შორიახლოს ფერდობზე წამოჭიმული ვარდისფერი შენობა მიჩვენა.

— იქ იქ არის მადნულის სამთო-გამამდიდრებელი კომბინატი, სადაც დღედაღამ არ წყდება მუშაობა. მის ცოტა ქვემოთ არ ითვინი ფერის ნაგებობა რომ მოჩანს, ეს ამ კომბინატის პირობებულარყოული საამქროა, მას ჩვენი ინსტიტუტი უწყეს კონსულტაციას...

ახლო-მახლო მიის კალთებზე შეენილი ტყე თოვლით შეფიქვლყო. ხეთა გაშპიშპიშულ კენწერობებს მაინც ვერ ფარავდა ნაფიქტი.

— რა მშვენიერი ხედა, — ალტაცება ვერ ფარავ.

— ფანჯრიდან ყველაფერი ლამაზია, — მუუბნება რუსიკომ. — აბა, ქვემოთ ჩაიხედე, რა ხდება, ქარია. აქ უცნაურად და უცებ იცის ამინდის შეცვლა.

გარეთ კი მართლა ქარი დაგვიხვდა, მტერის კორიანტელით რამდენჯერმე გაგვიმასპინძლდა და უცებ სადღაც გადაიკარგა.

გაფიქრებულყო, სადღა იყო უცისფერესი ცა.

პირობების განხრევი კი ცას მუქი ნა-

ტრისფერი დასდებოდა, შეიძლება ლილისფერ შიათა კონტურებთან სიახლოვის გამოც...

— იცი, — მანვეტყობის ფერს რუსიკო, — რამდენიმე წლის წინათ ამ მიდამოებში საინტერესო ფაქტის მომხმე გაგხდებოდა: კარიერი მოულოდნელად ძველისძველი სადგომი ლუმელების ნაშთები აღმოჩნდა, რის გამოც არქეოლოგებიც დაინტერესდნენ.

დადინარე, რომ ამ ადგილზეში მადანს ჩვენი წინაპრები თურემ ჩვეის ნელთაღრიცხვამდე IX საუკუნეშიც ამუშაუებდნენ. მანდის კუსტარული მეოთხეთი დამუშავება ამ მიდამოებში ჩვენი E. აღრიცხვის XVIII საუკუნის მეორე ნახევრამდე წარმოება, ხოლო სპილენძის ნაკეთობებზე მოთხოვნილების ზრდის გამო კი 1770 წელს ალავერდი ქარხანაც აშენდა, რომელსაც აქაურნი მდინეთ ამარაგებდნენ.

სან შენდგე ბუერმა წყალმა ჩაიარა...
კახრეთი ძველი ქართული სოფლის სახელობა.

ამას წინათ მის მიდამოებში ნახევრად დახგრული ძველისძველი ფელსისის რესტორტავია დაიწყო.

— შუა საუკუნეების დროინდელი უნდა იყოს, — მეუბნება რუსიკო, — აქედან არც თუ სი შორია, თუ დრო დაგვჩრჩა, საამქროს დათავაღიერების შემდეგ ავიდეთ ერთათ.

ქადა ისევ დაუბერა და ისეთი ალიაქოთი ატბა, რომ კაცი შარაგახზე ვერაფერს დაიანახავდა.

— აქვე მოკლე გზა ვიცი, — სათქმელს ძლივს ამბობს რუსიკო და ხელთათმინაა ხელს პირზე იფარებს.

ფერღობზე ჩაებრძობათ.
ფერღობს იქით, მდინარე მამავერას პირას მოთეთრო ფერის საამქროს შენობა გამოინდა.

ისევ სადალაც გადაიკარგა ქარი. ნაცრისფერი ციდან მზემ გამოაჭყტა და ფერღობზე გაპარცველად მდგარი ბუქნარადან მოჭიატე იები და ყოჩიარდები მოგვასალმა.

მდინარე მამავერა კი მიდიოდა...
კომინანტის პირობებულარული საამქროში რომ მივიდეთ, სულს ძლივს ვიქცავდით, ისე გვეხლოდა.

ერთ ამბავში იყო საამქრო.

მთლი ამბით გუგუნებას ტრანსპორტორი. მუშები ქიათურის ნობათს, — დაფშულ მარგანეცას და სპილენძის კონცენტრატს ერთმანეთში ურეგდნენ და დამუშულ ტრანსპორტორის აპურებდნენ, რომელიც მერე ნისქელსაც უწოდებდნენ მორიგეულ ძვიდნს და ნისქელიც ფქვაევა და ფქვადა.

ყურამაქნა აღარ იყო. არ მესმოდა, რას მეუბნებოდა რუსიკო.

ერთმანეთში ირეთა და სხვადასხვა სახის ტუმბოების, პიდროცილონისა და ატოკლავზე მოთავსებული ოთხი სარეველას ღრიალი.

ამ დანადგარებში ნივთიერებათა ნარევის (პულვი) ინსტრება, მიღებული გაფორმული ხსნარი ტუმბოების საშუალებით სხვა ატოკლავებში გადადიოდა, სადაც სპილენძის აღდგენა და პულვის მიღება ხდებოდა, რომლის გაფორმების შემდეგ სპილენძის ფხვნილი მიიღებოდა.

ატოკლავური დანადგარი ამ ტერიტორიაზე 1966 წლიდან ამუშავდა. მხოლოდ და მხოლოდ საცდელი ლაბორატორიული სამუშაოები მიმდინარეობდა. საცდელი საამქროც მას შემდეგ დაიქცა.

ფიზიკური და ორგანული ქიმიის ინსტიტუტში მუშაობის პარალელურად რუსიკო 1971-1974 წლებში ახორანბურში განაგრძო სწავლა არაორგანული ნივთიერებათა ტექნოლოგიის სპეციალობით. მისი ხელმძღვანელიც — პრეფესორები: პ. გოგორიშვილი და თ. გველიშვილი დიდ იმედებს ამყარებენ მასზე.

„მადნეულის სპილენძის სუფიფური და ქიათურის მანგანუმის ფლობოკონცენტრატების ერობოლივი ავტოკლავური გამომუდვის პროცესის მექანიზმი“ — ასე ჰქვია რუსიკოს სადისერტაციო თემა.

რუსიკოს წარმომი ჯერ კიდევ არ დაუსრულებია. მეცნიერი ახალ-ახალი აღმოჩენებით ამდიდრებს თემას.

სან თვეები ისე გადაებეზება ხოლმე ერთმანეთს, რომ ქალიშვილი საცდელ საამქროს არ სვლიდება, მუშებთან ერთად ფუსუსებს. ერთი შეხედვით ვერ განსახვება მათთან, მასაც ხომ სიტყვანსებელი აცვია. სან ატოკლავს უკირცხვებს, ხანაც ბუერები მოთავსებული სპილენძის კონცენტრატის წონას ამოწმებს.

მადნეულის პიდრომეტალურგიულ საამქროში რუსიკო ტექნიკის დამსახურების იღვასა და იქ წარმოებული სამუშაოების ხელმძღვანელობს, ტექნიკურ მეცნიერებათა კანდიდატის თენგიზ გველიშვილის ტექნიკურ სექმას ახორციელებს, როგორც ერთობლივ მთავარს მონაწილე, ტექნოლოგიურ სექმას ამუშაებს, აზუსტებს და სამარეწველ მასშტაბით ახორციელებს.

ამგვად რუსიკო ა. თვალჭრელიძის სახელობის მინერალური ნედლეულის ინსტიტუტის ჯგუფის ხელმძღვანელია.

უკვე ერთი წელია, რაც კომინანტის პიდრომეტალურგიულმა საამქრომ პროდუქციის გამოშვება დაიწყო. სპილენძი ხომ მრავალხედივ გამოიყენება.

ბევრი საინტერესო აქვს ახალგაზრდა მეცნიერს...

კავა რამდენიმე წელი და მადნეული ქადაქად იქცევა. პიდრომეტალურგიულ საამქროს ქარხანა შესცვლის, უდღესი მიწმეწობის ქარხანა აშენდება, რომელიც საქართველოს ფერადი მეტალურგიის პრობლემა პირველი იქნება. მადნეული რუსთავის ტელი გახდება...

ვეველეთი ეს კი ჯერჯერობით მომავლის საქმეა.

ისე შემოიპარა საღამო, ვერც გაუკაკო.

გარეთ ისევ ქარი დათარშობდა. მამავერას პირას ვილაც მანქანას რყევავდა.

— რამდენიმე წუთში გამოჩნდება ატოკლავი... — გვეუბნება საამქროს უფროსი.

— გინდა წყალი? — მიღობის რუსიკო! აქვე მჭავე წყალი ამოდის მინიდან.

— მინდა...
და ჩვენ უკვე ჩაებრძობათ წყალთან...
ფანჯრისფერი მოპკიდებოდა ქვეხსა და მინას.

რუსიკომ ქადაქლისაგან უცებ გააკეთა ჭქია.

გამიკვირდა, იმ სიცივეში წყალი ისე სიცოცხად თბილი იყო, თან გთავრად სუნს აგრძელებდა. მე უცებ სვანური სტიმები გამახსენდა.

— ყოფილხარ სვანეთში? — ვკითხვები რუსიკოს.

— არა, თავს იქნებს ის და ძლივს იხატებს ხელში ქადაქლის ჭქიას — გაჯავრებული ქარი კი წარმეგვას უბრძობს. — მე ძალიან ცოტას ვმოგზაურობ. ვიცი, რომ ცუდია, მაგრამ ვერ ვახრებებ. ძილითაც კი ცოტა მძინავს, მე ხომ ჯერ ჩემი საქმე არ დამიშავებია... იცი, რამდენიმე წლის წინათ უფარვის რესტავრაციის პრობლემა ვიყავე დანიჭრესტებული. ინსტიტუტში შემოვიკრიბე ახალგაზრდები და უფარვის სახანებს ვენივით... იქ მარმდინებ დღე დაკავება. გული მწამდა, რომ პოლომდე ვერ მივიყვანე საქმე.

ატოკლავმა ახლაც დაავიანა, მაგრამ ბოლოს დაადგა საშუკვი.

— რუსიკო, რომდის დაბრუნდები მადნეულიში?

— ხეალ, ხეალ დილით... და ალბათ ორ კვირას დაგვრები აქ. მერე კი კვლავ მიწმერალური ნედლეულის ინსტიტუტში იქნები. საღამოებით სულ მონ ვიწყობ... ჩემს წინებთან, ნაშრომთან... ჩემს ფიქრებთან...

ამას წინათ რუსუდან დღუნდეს, საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტისა და საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს დადგენილებით, სახელმწიფო პრემიის ლაურეატის ნოდება მიენიჭა.

ფიქრებამ ამ საპატიო ნოდებაზე, ნივთიერებადგებდა ქალზე...

მამავერა კი მიდიოდა...

გაზაფხულის სურნელით გაგაფრებული მადნეულის ბინდუნდში გახვეული და მინა...

გზაზე სისინით დაჰქროდა ქარი. მისი რა ბრალი იყო, გაზაფხულის სიყვარულით ასე ძალიან თუ გაეცვივებნა მარტს.

ქვეშის ციხისთან ფიქრები აცვიკვდნენ ფანჯრის მიწმთან, ტანითასთან კი უკვე ვიშმობა...

ერთ ამბავში იყო მარტო.

გადარებული გაზაფხული იდგა ქვეში ქართლიში...

დალატი სტუმარი

დალატი, მისი წარმოშობა — ისეთი რთული, ურთოვანი რამ არის, რომ ყოველგვარი ცდა მისი ასნისა, თავიდანვე განწირულია დასამარცხებლად.

იურისტები „დალატს“ სასამართლო დარბაზებში აწყობენ. 1970 წლის სტატისტიკური მონაცემებით 11311 გაყრის შემთხვევიდან 2313 დალატით იყო გამოწვეული. ოღონდ აქ ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ გაყრის ნამდვილ მიზეზს მომჩივნები ყოველთვის როდი ამტკიცებენ. მაგრამ ამით იმის თქმა კი არ გვიწევს, თითქმის ყველა სხვა მიზეზთა უკან დალატი იფარებოდა. სხვა მიზეზებიც ბლომად გახლავთ. ფრანგი მწერალი ერეკ ბაზენი წერდა: „დალატი მუდამათა უსამართლოების შემდეგი უფროა, ვიდრე მიზეზი. ადამიანები ერთგულნი არიან თავიანთი ბუნებისა, ეს არის მათი გარდასრულებაც და დანაშაულებაც. ტემპერამენტის გამო არაიციან დანაშაულობა. ქორწინების აღურებას — დაფაფებას, რომელიც ნელინელ ვითარდება, ვერაფრის მოუხერხებ...“

დღესაც ხშირად შეხედებით ინერციულ აზრს — „ქალი მიიწვია“, რომელიც დიდი ხანია ანდახადეც კი იქცა. ამ ფრაზაში გამოხატულება ჰქონდა მამაკაცის მუდმივმა ვეჭვმა, რომ ქალი დღეს თუ არა ხვალ მიიწვივს ცილალებს. ტესურად ხომ არ უყენებენ ოდიოვან ქალს უაპელაციო მოთხოვნას — იყოს ერთგული მამაკაცს დალატი გატეხება — იგი ხომ მსხვერპლია, შედარებით, მოტყუებელი, მოვადოებული (ჩა უცნაური სისუსტეა „ქლირი სქისისა“ არა!), საიდანმე აუცილებლად გამოტყვევდა ვინმე ციბირი ქალი, რომელიც რაღაც გრძნეულებით უთუოდ ჩაიორფეს მას თავის ბაღში, აი რატომ არის, აღბათ, რომ დალატზე დაბარაკისას მთავარ მოქმედ პირად უთუოდ ქალს წარმოადგენთ.

დალატის სწორედ ამგვარმა გაგებამ განაპირობა ძველად ქალისადმი ის სანქციები, რომლებიც გატყუებულ მკაცრი იყო, ვიდრე მოლატზე ქმრისადმი წაყენებული ბრალდებები. აქ გარკვეულ როლს ზოგჯერ ისიც კი თამაშობდა თუ რაოდენი წარმოშობის მამაკაცზე გაცვივდა ქალი ქმარს. ასე, მაგალითად, ძველ ინდოეთში თუ ქალი დაბალი კასტის წარმომადგენელი იყო, მისი წარმოადგენელი შეიფარებდა, მის ძალაზეს მიუგებდნენ დასაგლეჯად. მაგრამ თუ ქალი „თადარიგს დაიქურდა“ და ქმარს უფრო მაღალი კასტის წარმომადგენელზე გაცვივდა, მაშინ მხოლოდ ძინძებს ჩაეძვებდნენ და ერთი თვე სახლიდან გააძევებდნენ, თანაც იმდენ საჯაროდ გაატანდნენ, რამდენიც ზუსტად ერთ თვის ეყოფოდა. ამ ვადის გასლის შემდეგ ქალს კვლავ აღუდგენდნენ უფლებებს და განმწინებლად გამოაცხადებდნენ. ბაბილონში მოლატზე ქალს მდინარეში აღრიზებდნენ. შუა საუკუნეების იტალიაში მოლატზე ქმარს ჯარიმას ახდებენდნენ, ქალს კი კოცონზე სწავდნენ. უკეთეს შემთხვევაში, ქალს „სულგროვლად“ სთავაზობდნენ აგიზოგებულ კოცონზე ისე გაველო, არაფერი ვნებოდა, რითაც აღვისი სამსჯავროს“ წინაშე თავის უბინოებას დაამტკიცებდა. პრაქტიკულად გერმანელებმა უფრო სუმიანური სასჯელი მოიგონეს: თუ ზამთარი იყო, მოლატზე ცოლს მთელი თვე ფეხშიშველი უნდა ევლი, თუ ზაფხული — ქიაჭყელებს დაასხევდნენ.

დალატზე საუბრის დროს, უწინარეს ყოვლისა მიზეზი ვინტერედებით. მიზეზები კი ხშირად უფრო პიკატულია, ვიდრე თავად დალატის მხილვა: ეს მიზეზები იმ ინტიმური ურთიერთობის „გეკანისმ“ გაკვივებს, რომელიც „სამკუთხეობის“ გაწინაშედ იმ ორ პირს შორის არსებობდა, რომლებიც ერთმანეთს მარაგულ სიყვარულს უმტკიცებდნენ.

მოლატზე ცოლის ან ქმრისადმი ბარბაროსული დამოკიდებულება კანონის პირველი დღეს საზოგადოება მტრის მოთმინებითა და მოქნილობით უფლება დალატის საკითხს. საზოგადოებრივ საქმიანობაში ჩაბმამ მიღერი პატრიარქალურ ოჯახს გამოსტაცა. მოელენათ ასეთი შემობრუნებისადმი იგი ცოტა არ იყოს ფსიქოლოგიურად რამდენადმე მომზადებული იყო აღმოჩნდა. თუ წინაო ქალი იმ „სხვას“ — თავის რჩეულს (ზოგჯერ ქმრის მეგობარსაც) საკუთარ სახლში, სტუმრად, ან გასეირნებისას ხედებოდა და თავისი გრძნობების დაფარვას ლამობდა, დღეს ქალის შესაძლებლობები დიდად გაფართოვდა. ასევე ითქმის მამაკაცზეც, რომელიც ქალთა გარემოცვით მუშაობს და მათთან ურთიერთობა იშვიათად თუ მთავრდება უსამოყენებით.

დალატისადმი მიღერიკლებს ისეთი ადამიანი ამტკიცებს, რომლის პიროვნებას ჩამოყალიბებამი გარკვეული შემოღებია დაგუებული. აი რას ემყარება საბჭოთა სოციოლოგის ნ. იურკევიჩის დაკვირვება, როცა ამბობს, რომ ცოლ-ქმრის დალატის და გაყრის უმეტესობა იმდენად „ძველი სიყვარული“ ქმნილია და ახლის წარმოქმნით კი არ ხდება, რამდენადც ერთერთი მუდამის მორალური სისუსტით.

მორალურად მერყევი ადამიანი — უმწიფარი პიროვნება, მისი კრიტიკიუმები წინადაც ცვალებლობს, თუმცა ეს ცვლილება პორიზონტალურია და არა სიღრმისეული. ასეთი ადამიანის ურთიერთობა გარემომყოფებთან ღრმა არასოდეს არის, იგი ერთი ობიექტთან მეორედ დაფარვებებს. არ შესწევს ხანგრძლივი სრულფასოვანი ურთიერთობის უნარი. ასეთი სუბიექტი ერთ მშვენიერ დღეს უთუოდ აღმოაჩნეს, რომ მისი პარტნიორი თურმე სრულქმნილი არსება არ ყოფილა, ნამდვილ ბუნებრივობისათვის მას მუდამ რაღაც აკლია, ნიდავც ვიღაცით არის გატაცებული. არა რას ამბობს ლეონარდო სანტის მოთხრობის ერთი გმირი: „სიჭაბუკიდან სიბერეში ისე გადავიდები რომ მომინიგების ასას გადავიტყვი. დონუანონა ინფანტულობადმე მისული უმწიფრობა,

რომელიც დასასრულის კი არა, სიკვდილის მაცნეც კი გახლავთ... დააკვირდით: ყველა დაუნარიანი ინფანტული“.

ცოლქმრის ცხოვრებაში ქორწინებამდე დაგროვილი გამოცდილება მკაცრი გამოხატულებას პოულობს, ამიტომაც შეუძლებელია შორის სინამდვილისა და წარმოდგენის, მოსალოდნელისა და სინამდვილის შეუხამებლობა შესძლიას გართულებები წარმოშვას. შექმნას ისეთი შობაქცდილება, თითქოს შეუძლებლა დაშვებული. მორალურად მერყევი შეუძლე ხშირად ვერ ხვდება, რომ ეს უქმარისობის გრძობა მხოლოდ ცხოვრებითა და რომ მას არ შესწევს ხანგრძლივი ვაჟისობის უნარი. ფსიქოლოგის თვალსაზრისით დადგენილი საინტერესო კანონზომიერება: ქმრული ხშირად მტკიცე ხასიათის, ძლიერი ნაბისყოფის ცოლებს ღალატობენ და ორგანიზაციის მათს ანტიპოდებზე — ქორწილზე, უნებისყოფის ქალებზე იღვრენ. ეს ფაქტი, გეგობა, მამაკაცის უმუხაველი თავმოყვარეობით აისხნება. მას არ სურს სუსტად გამოიყურებოდეს; ცდილობს ისეთ ქალს მიავსოს, რომლის თავმოყვით ძლიერი გამორჩდება, რომელზეც იზრუნებს, რომელსაც ღვივავს.

როგორც წესი, დაიხვება იმას ღალატობენ, ვინც თავად ერთვებოდა. ეს არის ღალატის ერთ-ერთი პარადოქსი. თითქოს ყველაფერი რიგზეა, არ არსებობს არავითარი ფსიქოლოგიური და სექსუალური ხასიათის სირთულეები, მაგრამ მაინც, უცხო ქალთან ან მამაკაცთან საწყარო თითქოს უფრო საინტერესო და მიზიდველია. ალბათ მიზიდველია ისიც, რომ ერთერთის ნაღვლებად იცნობენ, არ სჭირდება ერთმანეთის სინდვინობა და უსიამოვნებები დაპრობონ. ქალი საყვარელს კანონიერ ქმარს ადარებს და რწმუნდება, რომ საყვარელს მებე უპირატესობა აქვს. ისინი სიამოვნებით საუბრობენ სხვადასხვა თემაზე. ბუნებრივად მიამჩნიათ ყოველგვარი კომპრომისი, მსხვერპლსაც იოლად იღებენ.

არიან ისეთი ვადის ადამიანებიც, რომლებიც სრულიად შეუცნებლად თავად უმნიშვნელ ხოლმე პარანორმებს აღაჯობავენ: დესპოტიზმი, უსაფრთხო იჭვი, გეგობა, გულგრილობა აი, ყოველგვარს, რამაც ზოგჯერის სრულიად იოლად შეუძლია გაუჩინოს „ჯოჯოხეთური ოჯახის ბორკილებიდან“ თავის დახსნის სურვილი. განქორწინების სოციალურ-ფსიქოლოგიური კანონზომიერების შესწავლისას დადგინდა, რომ ცოლქმრულ ცხოვრებაში დგება რაღაც თავისებური კრიტიკული მომენტი. მაგალითად, ყველაზე მეტი გაცხარება ერთად ცხოვრების 3, 5, 7, 8, და 15 წლებში თავზე ხდება. საბჭოთა მეცნიერი ჩესლბოვას გრამბიუს ოჯახურ ურთიერთობათა სას კრიტიკულ პერიოდს განიხილავს: დაქორწინებისთანავე („რამ და-მპარწავაო“), პირველი ბავშვის განჩინის შემდეგ, და რაცა შეიძლება დამოუკიდებ-

ელ ცხოვრებას იწყებენ. თუ დაქორწინებულნი ვერ შესძლებენ ოჯახის შექმნას მდე განჩინილი სიყვარულის ცოლქმრულ სიყვარულად გადაქცევის; თუ პირველი ბავშვის განჩინისთანავე თავს იჩენს უსიამოვნება, იმის თაობაზე, ვის უნდა იზრუნოს შვილზე, შემდეგ კი აღზრდაზე; როცა ბავშვი გაიზრდება, უფერად აღმოჩნენ, რომ მხოლოდ შვილი ყოფილა მათი ერთადერთი დამაკავშირებელი რძალა თქმა უნდა, ყველა საფუძვლილი ინსაისების, რომ ერთერთმა მომბენის გზა ოჯახის დახანგრავად. დიდხანს ერთად ცხოვრებამ, ერთმანეთის ნაკლის ცოდნად, ერთობა და იმავე ამბის გათავებენ, ვინცა ერთობამ, იოლად შეიძლება გამოიწვიოს გაუცხოება.

ღალატე ვერ შესძლებს არეული ოჯახური ცხოვრების კომპესაციას. ის ფაქტი, რომ ახალ მეგობარს ვუშვლიათ ყოველდღიურ საზრუნავს, არ გუნდა დავაქსირებოთ საკუთარი პრობლემების ასახვის მგებლობა, კიდევ ერთხელ ამტკიცებს შემარტიბებს: ნამდვილი ოჯახი ერთადერთად და სრულყოფილი შემცველი მას არ გააჩნია. თუ შეუძლებელი საერთო ენას ვერ ნახულბენ, გათავებულად ჩაუბოზებენ. ან პირიქით, ვიღაცა სდებამ, თუ არცერთი ან ცდილობს მომბენის მეორის გულსიხვევით მიმავალი, ხვს უკვე იმზე მეტოფიობებს, რომ ხალხად ოჯახური ცხოვრების საჯალზე მათ შეცდომად დაუშვს. ყოველგვ ზემოთ ნათქვამი იმზე მდებველებს, რომ ოჯახური ცხოვრების მომსარგებლა არასოდეს არის გვიანი. საქმეა მჭევრმეტყველონი გახლავთ ის ფაქტი, რომ ბევრი, ვინც უკანონო კავონის დიდხანს აგრძელებს, ადრე თუ გვიან, ცდილობს იგი კანონიერი გახალოს, შექმნას ახალი ოჯახი. მაგალითად შევდმა სოციოლოგმა ი. ტროსტმა დაადგინა, რომ ქორწინების გარეშე ვაჟისი ყოველთვის გაცლებით მერყეობა, ვიდრე დაქორწინებულთა ოჯახი, იგი ხელს უშლის საოჯახო ფუნქციების სწორ დინებას. გაორებული ცხოვრება თრგუნავს ადამიანის ფსიქიკას, ბავშვს თვალთვალის ღამამეცირებულ შეგარბნებას, ქანცავს გათავებულ შიშობა და მულერარობით. პირიქების ნამდვილი დფორმაცია კი მამინ ხდება, როცა იგი ღალატს წუთიერ ავანტურად აღარ აღიქვამს და თითქმის ცხოვრებას ნორმად იქცევის. ასეთ ადამიანებს სულ იოლად შეუძლიათ უფრო შეუძლებელი უნარის შეასრულონ. უნარი აქვთ შექმნას შობაქცდილება, თითქოს ოჯახურ ყოველგვ რიგზე ჰქონდნენ, საქმეში ჩაუხვდებოთ“ თვალში ისინი თავი გამოიხდებულ, ერთგულ მუდებლებად გამოიყურებოდნენ. სამაგიეროდ საქმარისა განრმეომყოფთა ურთიერთობაში „რამე გერწმუნონ, რომ მათ მამწინვე საჯაროდ გააკოლადენ. ალბათ სხვებისადმი ასეთი ავადმყოფური სქევი სწორედ საკუთარი მორალური ნიუსტების უნდა ავსნაო.

ისინი ხომ სხვათა ურთიერთობასაც საკუთარი ადელით ზომავენ. არჩევენ ფიზიკურ და სულიერ ღალატს, როცად ქორწინების გარეშე ურთიერთობის დონეს ახასიათებენ. უმუხავივითი როცა, ზოგს სულიერი ღალატისა ცრუბელებით რომ გვინია, თითქოს იგი ოჯახს გაკლებული მატ ნუნება აყენებს, ვიდრე ფიზიკური ღალატე დახანრებული თავს იმით იმეძვებს, ეს შემთხვევითი კავონია, დროებითი გადაცევააო. მაგრამ ზვიენ მშვენიერად ვიცით, რომ სულიერ და ფიზიკურ ღალატს შორის უსტყვი წყალგამყოფის მომბენა შეუძლებელია.

ღალატი უკიდურესად მტკიცეწულად აღიქმება, როცა მას ან ცოლ უფერად აღმოჩნენ, რომ მას მრავალი წლის მანძილზე ატყუებდნენ. გარდა ოჯახური მარტვისა, ღალატე მძიმე დარტყმას აყენებს პიროვნებას, მის ღირსებას.

და ბოლოს, უცილობლად მივივარით ყველაზე რთული კითხვისათა — კითხვა სიათს, როგორი მშვერდეთ ღალატს, სიწმინდეს, მხატვრული ლიტერატურა, ხალხური ზეპირსიტყვაობა (ანგდემოტივი) ცილოლოგ, როგორცა დაგვიწინ, ვინ როდის, როგორ მიიქცეოდა. ერთნი მზად არიან ჯეროი იყარონ „მოღალატება“ და „შემცდიწელზე“, მეორენი ყველაზე სამწინდე თავად ღალატის ფაქტს აღიქვამენ, მათ არც „სცენარი“ აინტერესებთ და არც „მოქმედებ პირნი“ — ისინი ცნობიერებულად და თავდაფხასხმულად არიან. მცირე უკომპრომისოდ იქცევიან — ვერბანის მოღალატე, მეორენი ცილოლოგე „დაიციწინ“ მომბდარი ამბავი. უკანასკნელს ბევრი ვარიანტი აქვს: წინება ფორმალური ოჯახობი, სადაც უმუხავების უსტყვევი შეთანხმების შედეგად, შეიძლება გულისთვის, მხოლოდ საქმიანი კონტაქტის აკავებობთ. ეს პასიური კომპრომისი გახლავთ. აქტიური კომპრომისი დრის „დახანრებული“ ცილოლოგ „აჯახარდის“ მუდულად და ურთიერთობა მოანსტრეგის.

კომპრომისი ყოველთვის უკანდახვება და სისუსტის გამოჩენას როდი ნინავს, არ შეიძლება ეს დამცირებლად მივიღოთ. ბრძნული უკანდახვება მთელი ხელეონებაა, ამიტომ კომპრომისი ხშირად უფრო ქმდითი და სასარგებლო ზომა გახლავთ, ვიდრე ჩხები და გათვებულად შეგარბება. ყველაზე სწორი ვარიანტი, ალბათ აქტიური კომპრომისია, თუ კი მას, რა თქმა უნდა, „კაიხალად“ არ გამოიყურებოდნენ. დაუშვებელია „მტებეუბნის“ გაუთავებლად ცხვირში დანდნი მის „ბინიერებას“, აქოლვა, „კეთილშობილად“ მიოქციევი. მაგრამ აქ ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ ზოგჯერ სხვის შეცდომებზე მთლად გარეშებულ შეიძლება ზოგმა უსუსტობით ანდა გულგრილობით ახსნას, რაც ხშირად მირიგი ავანტურის მიზეზსაც იძლევა ხოლმე.

ტიმოდონ მარგინაშვილი,
„ბოღგარსკია ფწმრინა“.

ეოლოლეა

რაც თავი ასოსეს, ისინი მუდამ განუწყურ-
ლი იყვნენ — ის და მისი ვიოლინი.
დღეს ეუენე მადე მალაო კალიფორნი-
კის მუსიკოსისა, ჩვენს რესპუბლიკაში ცნო-
ბილი პედაგოგი, ნიჭიერ შემსრულებელია
აღმზრდელი.
სწავლობდა ოდესის სტოლიარსკის სახე-
ლობის სამუსიკო სკოლაში, ლენინგრადში,
ბოლოს თბილისში, სადაც წარჩინებით და-
ამთავრა კონსერვატორია. ამიერიდან მისი
შემოქმედებითი ცხოვრება განუწყურელია ქა-
ქართველოს მუსიკალურ ცხოვრებაში.
არ დარჩენილა თბილისში არცერთი სიმ-
ფონიური, ან მუსიკალური თეატრის ორ-

კესტრი, რომლებშიაც წლების მანძილზე არ
ემუშავებოდა. მადეს. მას დიდი პასუხისმგებ-
ლობა ჰქონდა დავისრებებზე ორკესტრში
— ყოველთვის პირველი ვიოლინის პარტიის
ასრულებდა. რამდენი სინტერესო პარტი-
ტურა შეისრავა ამ ხნის განმავლობაში,
რამდენი ახალი ქართული ნაწარმოები შეა-
სრულა თავის კოლეგებთან ერთად ახლა
ე. მადე აღარ უტარავს ორკესტრებში. ოც-
დაათ წელზე მეტია ეუენე მადე პედაგო-
გად მუშაობს, განსაკუთრებით ხანგრძლივი
და წაყოფიერია მისი მოღვაწეობა თბილი-
სის პირველ სამუსიკო სკოლაში.

თავის მოსწავლეებთან ის პედაგოგი-
არის, აღმზრდელიც, სოლისტიც, მათი პარ-
ტიტორი-შემსრულებელიც და უაღრესად
სინტერესო მოსაუბრეც. ყოველი გაცვეთი-
ლი რაღაც ახალს უნდა მატებდეს მოს-
წავლეებს, დღესასწაული უნდა იყოს მათ-
თვის — ასეთია ე. მადეს მიზანი. და ეს
ასეც არის. რაკი პატარები ასე მოუთმენ-
ლად ელოდებიან მორიგ შეცდინებებს,
არცერთი გაცვეთილი არა ჰგავს მერტეს —
ის ხან საუბრით იწყება, ხან ვიოლინზე
სავარჯიშოებით, ხან მუსიკალური ხელოვნ-
ების წარსულიდან რაიმე სინტერესო შე-
მოხვევის მოყოლით, ხან თავისებური შე-
კობებით (პედაგოგი და მოსწავლე ერთად
უტარებენ), ხან ფურცლიდან კიბებით, ან კი-
დეც ახალი ნაწარმოების გაცნობით. ასეთია
პედაგოგის მეთოდი.

ე. მადე მუშაობს პროცესში იშვიათად
ზის ერთ ადგილზე. ეს მხოლოდ მაშინ ხელ-
და, როდესაც ნაწარმოებზე უკვე მობიანად
მზად არის მორიგ კონცერტზე გასატანად
და პედაგოგი მას საბოლოოდ უსმენს. ყვე-
ლა დანარჩენ შემთხვევაში ის სულ მოძ-
რაობაშია, ან კი როგორ დადგება ერთ ად-
გილზე, როდესაც გაცვეთილზე ორი-სამი
მოსწავლე უყავს — ერთი უტარავს, მეორე
კი მას უსმენს, შემდეგ ისინი ერთმანეთს
ცვლიან, მეორე ერთმანეთის შესრულებას
აფასებენ — სამართლიანად, უკომპრომი-
სოდ, ბავშვისათვის ჩვეული გულწრფელო-
ბითა და სისადავით. პედაგოგი არ ერევა ამ
შეფასებაში, — ყოველ მოსწავლეს საკუ-
თარი აზრი უნდა გააჩნდეს — ეს ყველაზე
დამაფასებელი და ძვირფასია.

ასე შემოიღიან ე. მადეს მოსწავლეები
მუსიკის სამყაროში, ასე ეჩვენებიან დამოუ-
კიდებელ მსჯელობას, ასე უუთარდებთ
მათ მუსიკალური აზროვნება და უფართო-
დებთ მუსიკალური პორაზონტი.

განსაკუთრებით ის უუვართ პატარებს,
პედაგოგი თავის ვიოლინის ხელში რომ
აიღებს და თვითონ დეტარავს მათ შესას-
რულებელ ნაწარმოებებს. სუნთქვაშეკრუ-
ლა სხედან და უსმენენ. აქ უდერს ის, რისი
გატანაც ე. მადემ საკონცერტო სტარტაზე
ვერ მოასწრო. ახლა მისთვის ეს პატარა
მსმენელები ყველაზე ძვირფასი და სინტე-
რული აუდიტორიაა. ყოველ მათგანს ისევე
სურს დეტარას, როგორც პედაგოგი უა-
რავს. მარტამ ყოველთვის ერთი და იგივე
ესმით: — მე არ მომბაძოთ, გადმოეკით
ის, რასაც თითონ გრძნობთ, რაც უწამო-
გიდებინათ, რა სურათსაც ხედავთ. წინას-
წარ თქვენს წარმოსახვაში, თქვენს ფიქრებ-
ში დახატეთ ეს სურათი.

სულ დამწყებ მოსწავლეებსაც კი, რომ-
ლებიც პირველად მოვიდნენ მის კლასში,
ე. მადე შექანებულად არ ასწავლის ნო-
ტებს. პირველივე გაცვეთილზე პატარას
უყვე ვიოლინი უტარავს ხელში.

ე. მადე ასეთ ხერხსავე მიმართავს — მო-
ზრდილებთან ერთად, ანსამბლური შესრუ-
ლების დროს, საჭარო კონცერტებზე სულ
პატარებიც გამოყავს. მათ ჟღერს დაკვირვ

„სსსრ კლუბი“

კი არ იციან, მაგრამ სრულ პარადულ ფორ-
მაში გამოწვიბილი, სცენაზე დანან, ხელ-
ში ვილინი უქრავთ და თანვე შექნი-
ს. კარა კი არა, არამედ მთელი პაუზისმგებ-
ლობით, შინაგანი ემოციურებით და ვატი-
კებით. ისინი ნაწირობის ტემპში, რიტმ-
ში, ხასიათსა და განწყობილებაში ემბოზიან
და დარწმუნებულ არიან, რომ თავიანთ
მეგობრებთან ერთად თვითონაც უქრავენ.
მათ იტყვება მუსიკის საერთო ეტერა-
ლობა, ანუ რაობით მუსიკის გამომსახველობა
და ზემოქმედებითი ძალა—ისინი დიდი
დღესასწაულის უშუალო მონაწილენი ხე-
დებიან.

რამდენიმე წლის წინათ ე. მაღლე მესამე
ამუსიკო სკოლაში და პირველ სემესტრს
სასწავლებელში საინტერესო სიხლულ შემოი-
ტანა: ანსამბლის კლასები დააარსა. ახლა
ეუკე აქვართა, რაოდენ კარგი შედეგი გა-
მოიღო ამ წარმოქმნამ, რაოდენ გამოაცხი-
და სკოლაში მუსიკალური ცხოვრება. მო-
წინაველები უქრავდნ ტრიონო, კვარტეტი
ში, ფართოდ ეცნობიან მსოფლიოს მუსი-
კალური ლიტერატურის ნიმუშებს. ყველა
ზე ძვირფასი კი ის არის, რომ მათში ანსამ-
ბლური შესრულების, დავისის სინქრონი-
ზაციის შესრულებაში გამოიწვივდა, მათ ის-
წინაველ მუსიკის მოღანიანებში აღქმა, ჩაწე-
ვდნენ მის საერთო ხასიათს. გაფართოვდა
მათი საშემსრულებლო პრაქტიკაში. მეტო-
ლოგიური თავისუფალი უქრავდნ ალტზე,
ალტისებში კი ვილიონზე. რეპერტუარის
გაძლიერების მიზნით ე. მაღლე ბევრი ნა-
წარმოები გადამუშავდა თავისი ანსამბლისა-
თვის, მათ შორის ქართული კომპოზიტორე-
ბის: ს. ცინცაძის, მ. ფარცხალაძის და მ.
დადიანიშვილისა.

რაოდენაც თავის მოსწავლეთა კვარტეტი
ე. მაღლე მოსკოვში ჩაიყვანა და იქ კონ-
ცერტი გამართა, ეს ანსამბლი იმდენად მოი-
წონეს, რომ მისი გამოსვლა საყვარლო ტე-
ლევიზიამ ჩაწერა. რეპერტუარში ს. ცინ-
ცაძის სავილიონო მინიატურები ჰქონდათ;
„ალუ“, „ინდი-მინდი“, „საქობილი“.
სულ უფრო ხშირად მოდიან ე. მაღლეს
სა კავკასიონებზე მისი კოლექციები სხვა
სკოლებთან — ენობიან მის მეოცელს,
იზაბელან მის გამოცდილებაში, უსმენენ მის
მოკლესებში მეთოდოლოგიურ სათიხებში.
სულ უფრო ხშირად იმპარტევენ ე. მაღლეს
მოსწავლეები საქაქობი და რესპუბლიკურ
კონკერტებზე, ოლიმპიადებზე. შარშან მისმა
ყველაზე პატარა მოსწავლემბა მ. შამაგია
და ლ. გარსევანიძემ რესპუბლიკურ კონ-
ცერტზე გამიარყვეს და პირველი და მესამე
ადგილები დაიკავეს.

ეუკე მაღლეს ძალიან უყვარს პატარები,
დროს პოელობა და პოინერთა სასახლეშიც
ამეცდილებს ნორი მოსკოვის, ის პატარე-
ბზე დიდ იმედებს ამყარებს, ისინი მომავ-
ლის განსახიერება მიიანია, მათ აღზრ-
დით თავისი წველილი შეაქვს ქართული სა-
შემსრულებლო ხელოვნების განვითარების
დღე საქმეში.

შეოც საუკუნეს სპორტში წოვირით
„ქალთა საუკუნეს“ უწოდებს. ცნობილია,
რომ 1896 წლის ოლიმპიურ ასპარეზო-
ზე ქალები არ დაუშვეს, მაგრამ ოთხი
წლის შემდეგ პარიზში ექვსმა სპორტსმენ-
მა ქალმა სცადა ძალები ოლიმპიურ ასპა-
რეზოში. მათ ჩივებურთელთა და გოლფის-
ტოა შეზიბებამში მიიღეს მონაწილეობა.

რეაქციულიად რუსი სპორტსმენი ქა-
ლები ოლიმპიადებში არ მონაწილეობდ-
ნენ. რეალისტული ქალთა სპორტი აბი-
ვიით არ სარგებლობდა. 1918 წელს გაზეთ
„ნოვო ვრეიაში“ დაიბედა გესილანი რე-
პლიკა სარულიად რუსეთის ოლიმპიადის
შედეგების გამო: „შესახარალობსა ქი-ნი სპ-
ორტი, რამდენიც ორ მეტრსა და შვიდ სან-
ტიმეტრს სეგრძეზე ვადახტა და რეკორდ-
დაამყარა ქალთა შორის... რადიმ დაიწ-
ეს ბუნება რუსმა ქალებმა? სანამ გვიან
არ არის, ბოლო ხომ არ მოუღოთი მყუ-
რებლის წინაშე ამ ნახევრად შიშულ მან-
დილობასთან მანქან-გრებას?!

შოლოდე უკანობის რეაქციულის შემ-
დეგ ვადა სპორტი ფართოდ მისაწვდომი
დღეს ქვეყნის ქალებსათვის. სწორად მათ
დაამყარეს პირველი მსოფლიო რეკორდ-
ები საბჭოთა კავშირში. 30-ანი წლებში სან-
დინგაში ეგვით შეხედნენ გარკვეულ ვალე-
ტინარ უსწრესობას მსოფლიო მიღწევის
ცოვრებაში. ნორვეგიის ქალქ ტრონხე-
ვის ასპარეზობის ორგანიზატორებმა, ვი-
თომდა „სუმობით“, შესთავაზეს საბჭოთა
კავშირის ჩემპიონს ვ. კუნენიკოვას სპორტი
აეღო მამაკაცთან ერთად... ჩვენს დღედაც
კაცის პროტელობის განცხადება სურდა, მა-
გრამ მსოფლიო რეკორდსმენმა თქვა: „მე
გაუწიოლებ ამ ყმაწვილს“. გააწიოთა კიდევ
— მამაკაცი ვაუსწრო!

ახლა სპორტი წარმოუდგენელია ტანო-
ვარკრე, ფუტურბი, მოცურავე, ცხენის
გაწინისაში უმაღლესი კლასის ოსტად და
სხვა სახეობის თიყვანისმცემელ ქალთა გარ-
ეზე. ქალებმა მნიშვნელოვანი წვლილი
შეიტანეს სის კავშირის ნაჭრების ოლიმ-
პიურ ჩემპიონების კოლექციაში. აღსანიშ-
ნავია, რომ პირველი ოლიმპიური ოქრის
მედალი 1952 წელს ნ. სონინიაროვამ (რი-
მა-სკოვამ) მოიპოვა ბადრის ტურცანში.
წამირის ოლიმპიადებზე უმაღლესი ჩემპი-
ონის ანგორტი ვასნა მოთიბილიწი ლ-
კონიაროვამ (ბარანოვამ). ეტრისის პირველი
ჩემპიონი საბჭოთა სპორტსმენებს შორის
იყო მძღონიანი ე. სერგევა. მოგვიარეკ
ქალი, რამდენაც მსოფლიოში პირველი
მოიპოვა მამაკაცებს შორის სწავრთაშორისო
დიდიობატის წოდება. ნ. გაფრინდაშვილი.

ქალთა ოლიმპიადების ახლანდელი დონე
ძალიან მაღალია. პირველი ოლიმპიური
ასპარეზობის ჩემპიონ-მამაკაცი უნ-
გრელი ა. ხაიონი, რომელიც 100 მეტრის
თავისუფალი სტილით 1 წუთისა და 23.2
წამში გაუძლია, 10 წამზე მეტად ჩამორჩე-
ბოდა დღეს საბჭოთა მოსწავლეებს —
მსოფლიოს ჩემპიონებს ლ. კაიოშიტენას —
ნ. ბოვდაროვას, თუცა ისინი ბრასით ცუ-
რავენ. პირველი ოლიმპიური ჩემ-
პიონი სეგრძეზე ტანოში — ამერკელი
მძღონიანი მამაკაცი ე. კლარკი 6 მეტრსა
და 35 სანტიმეტრზე ვადახტა, ხოლო ე. ბარ-
დაუსკენეს შედეგი ახლა შვიდ მეტრზე
მეტია.

„უსტი სქენის წარმომადგენლებს შეუ-
ძლიათ იმავენი იმედი, რომ სამოქალაქო
წლებს ჩემპიონ ვადახტა სანდინა ბოძოლ-
ო. მაგალითად ცხენის გაწინისაში, რო-
გორც წესი იმარკებენ ისეთი ოსტადება,
როგორცაა მოსკოველი ე. პეტუშკოვა.
შევიცარიელი ე. შტიკელმებრგერი, ავსტ-
რიელი „ამორძალი“ — ე. ტიერტი — თი-
თოეულ მათგანს ვადაჩვენდა აქვთ მოქოვე-
ბული ოლიმპიადებში. მსოფლიო და ევ-
როპის ჩემპიონატებში საინტერესოა, რომ
ავსტრიელი ვილელმინა სტიტი, რომელ-
იც „შუანე კოლტინგის“ საუკეთესო
ცხენისთან ითვლებოდა, თავისი ცხოვრების
88 წლიდან 70 წელს განმავლობაში ინიღბე-
ბოდა... მამაკაცად მას „მარწუნავდა ბილს“
წოდებდნენ კიდევ. შოლოდე სპორტსმენ-
ქალის საყვადლობის შემდეგ ვადახტა საი-
დებოლო...

ახლა ქალები ოლიმპიური პროგრამის
ოთქმის ყველა საბჭოთა მონაწილეობენ.
„ქალთა“ მედლების რიცხვი იზრდება. მა-
გალითად, 1976 წელს მორბეობის ოლიმ-
პიადებზე ქალები პირველად გამოიღწენ კა-
დემიურ ნიშნისათა შეზიბებამში. წელს
მოსკოვში გამიარყვეს პირველი ოლიმპი-
ური შეზიბებამ ქალთა გუნდებს შორის ბა-
ლანის მოკეთი.

ცურების საერთაშორისო ფედერაციამ
მოაწყო ქალთა ხეთი გუნდის — ავსტრი-
ელის, კანადის, ამერიკის შეერთებულ შტა-
ტების, მოლდინიისა და გერმანიის ფედ-
ერაციული რესპუბლიკის სანეინებელი შე-
ზიბებამ წყალბურთში. წყალბურთი ლაზ-
მა და მიმორველი სპორტი, მაგრამ წო-
ვირით სპორტსმენი ქალი იმას უწიეს,
რომ ყუდელი ასპარეზობის წინ მხაყის მო-
თხოვნი აუცილებელია ფრჩხილების მო-
ქრამა.

მირა შინხაძე

ბულგარული საუზარაულო

ჩაუხული ღორის სერმი

მოამზადეთ ღორის ხორცის ფარში. კარტოფილი, სტაფილი, ხახვი, ოხრახუში პანია ოთხჯობა ნაჭერზე დაღვრილი და ციკში ნახევრად შეწეთ. შეწეას დაღუბტეთ დაწვის ფოთოლი და შავი კიბლილის მარცლები. შემდეგ ეს ბოსტნეული ქვაში გადართეთ, აურეთ შიგ ღორის ხორცის ფარში და ჩაშუშეთ. როცა უკვე მზად იქნება, შეაჯეთ თეთრი სოუსით (სოუსი სქელი არ უნდა იყოს), მოახით არაფანთან ერთად ათქვეფილი კვერცი და რამდენიმე წუთს გაჭურაში შედეთ.

400 გრ ხორც დასჭირდება: 100 გრ ხახვი, 500 გრ კარტოფილი, 30 გრ ოხრახუის ძირები, 2 ცალი სტაფილი, ერთი კვერცი, თუ ახალი ამიღორი გავს, 4-5 ცალი დაღუბტეთ ბოსტნეულს ჩაშუშვას. თეთრი სოუსის მოსამზადებლად აიღეთ 40 გრ ფქვილი და კეპინავეარი რძე.

ჩხური საუზარაულო

ღაბრავალი თევზი

გასუფთავებული თევზი (ნახევარი კილო) დაჭრით მომხობი ნაჭერებზე, დაასხურეთ ძმარი, მოაყარეთ მარილი და ჩააღვთ ცხიმთან ქვაში. ნახევარ კეპინა რძესთან ერთად ათქვეფეთ ერთი კვერცი, ჩააყარეთ დაახლოებით 1 სუფრის კოვზი პურის ფქვილი, კარგად აურეთ და მოახით თევზს. შედეთ ღუმელში ნახევარ საათს, ვიდრე კარგად არ დაიბრაწება.

ბელარუსი საუზარაულო

საქუსი მარცხენი („ლალი“)

600 გრ ხაჭო 25 გრ მოხარშულ კარტოფილთან ერთად გაატარეთ ხორცსავე მანქანაში დაღუბტეთ ერთი შესამდე კეპინა არაფანი, 2 ჩაის კოვზი კარკი, 5 სუფრის კოვზი პურის ფქვილი და შაქარი (რამდენიც გნებავთ). თვეი კვერცხის ცილა მაგრად ათქვეფეთ და ფრთხილად შეურეთ უკვე მომზადებულ საქუსს მხას, სუფრის კოვზით დააღვთეთ გატეხილებული ცხიმთან ტაფაზე და ორივე მხრიდან ისე შეწეთ, რომ არ დაიბრაწოს, მაკიდარე შიტანის წინ მოაყარეთ შაქრის ფენილი.

რუმინული საუზარაულო

ხსენანი პარტოჟილის სლათი

კარტოფილი ქერქიანად მოხარშეთ. ვიდრე გაცივდებოდეს, გაფტკენით, დაჭრით, ჩააღვთე სახალეთში, მოახით ძმარი (რამდენიც გნებავთ) და მოაყარეთ ცოტა შაქრის ფენილი, ალუა-ალუა დაჭრილი ხახვი და ცოც ადკალზე დადეთ. მაკიდარე შიტანის წინ დაასხით მოიონეზი და აურეთ, მორთეთ ოხრახუის ფოთლებით.

პარტოჟილის „ბებეკ“

მოხარშეთ ნახევარი კილოგრამი კარტოფილი, დაჭრით მრგვალ-მრგვალად ქვაზე ძირზე მოუსხით ცხიმი და მოაყარეთ დაღუბტული ორცობილი. ჭერ ორ-სამ ფენად მოაღვთეთ დაჭრილი კარტოფილი, შემდეგ ერთ ფენად—არაფანი და ორცობილას ფქვილში არეულ მაგრად მოხარშული კვერცი, ისე — კარტოფილის ფენა, მოლოს კი მოახით არაფანი და შედეთ ღუმელში.

სასარგებლო რეცეპტები

თუ მომინაჭრებულ (ემალს) ქვაზე ხაჭმელი მიიწვა, იგი არ უნდა გამოუხილო: ჩაახსით თუ მარილიანი წყალს და წამოაღვთეთ: მიმწვარი საჭმელი კვლავიხსება და ძირსაც წარავად მოსორდება.

ცხიმთან ქურტელს, ჩერებს და ჯაბრისებს იოლად გარეცხათ, თუ წყალს ძმარს დაემატებთ.

ხორცსავე მიწანა კარგად გასუფთავდება, თუ ხორცის შემდეგ შიგ კარტოფილის ან მოძველებული პურის ნაჭერს გაატარებთ.

მინის ქურტელი რომ გაკრიალდეს, მარილიანი წყლით უნდა გარეცხოთ.

ბროლის ქურტელი გარეცხეთ ცივ წყალში, შემდეგ კი კარგად რომ ახინდეს, გაავლეთ ლილიან წყალში.

ფაიფურის ან ქაშანურის ელვარება რომ დაუბრუნდეს, გაწმინდეთ ლიმონის მგვათ, საჭმელი სიღით ან მარილიანი ძმრით.

ქაშუის, ხახვის ან სხვა რამ სუნის მოსაცილებლად, საჭმარისა ქურტელი ცივებზე ცოტა ხანს დაიჭირეთ, შემდეგ კი საწინათა და ცივი წყლით გარეცხოთ.

ლიმონი კარგად გააქვდეს, თუ მას პარტოჟის ქალღვრა ან ფოჯინის ფურცელში გაახვეთ და მშრალ სიღაში ჩაადეთ.

გაჭრილი ლიმონი რომ არ გაფუდვებ, გაჭრილი მხრიდან დადეთ თევზზე, რომელზეც ცოტაოდენი მარილიანი და შაქრის ძმარი დაასხულა.

გამთბარი ლიმონიდან წვენი ძალიან მალე და კარგად გამოდის.

ბარბანის პირველ გვერდზე 3. თოფურით — „გაზარეულები“; მეორეზე — საბარეოს რაინდი, პატარაშული. სხვაშული ომის გმირთა მემორიალი.

<p>რედაქტორი მარია ბარათაშვილი</p>	<p>სარედ. კოლეგია: ბ. ბანძეშვილი, ნ. ბაზრინდუშვილი, ნ. ბაზრინდი, ზ. კახიანი, ნ. კიკელიანი, თ. ლაშვარაშვილი, ჯ. ლომთაძე, კ. შანდია, ნ. შალვაშვილი, ლ. შინგალია (მხატ. რედაქტორი), ლ. შაფერული, თ. წიგნაძე, ნ. ჯანაშიანი, მ. ჯანაშიანი (პ. მკ. მდიანი).</p> <p>ტექნოლოგიები: ნ. ბუკია</p>	<p>საქ. კონტრაქტორი კომიტეტის გამომცემლობა</p>
--	---	--

საქ. კ. ც.ს. გამომცემლობის სტამბა. თბილისი, ლენინის ქ. № 14.
 Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.
 რედაქციის მისამართი — ლენინის ქ. № 14. ტელეფონი №№ რედაქტორის — 99-98-71, კასუსისმეცხელი მდინის — 99-71-68.
 მხატვრული რედაქტორის — 93-98-57, საგროო განყოფილების 93-98-54. გადაცემა ასაწყობად 7/IV-80 წ. ხელშეწერილია დასაბუქლად 21/VI-80 წ., ქალაქის ზომა 60X90წ., ფიზიკური ნაბეჭდი ფურცელი 3. სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბაში 5,3 ტრიკო 134.100. შეც. 1008. უე 00664. ფაბი 80 კაბ.

მოდელის ავტორი მხატვარი, მოდელიორი ია სხირაშვილი

653/85

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՖՈՏՈԳՐԱԳՐԱՐԱՆ

